

**РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
АКТЮБИНСКИЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ
ИМЕНИ М. БУКЕНБАЕВА**

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ІШКІ ІСТЕР МИНИСТРЛІГІ
М.БӨКЕНБАЕВ АТЫНДАҒЫ АҚТӨБЕ ЗАҢ ИНСТИТУТЫ**

**AKTOBE LAW INSTITUTE OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN NAMED AFTER
M.BUKENBAEV**

**МИР ЗАКОНА
№ 8 (196)**

**THE WORLD OF THE LAW
№ 8 (196)**

Ақтобе, 2018

МИР ЗАКОНА

Юридический научно-практический журнал
Издается с 01.06.1999 г.
Периодичность: 1 раз в месяц
Свидетельство об учетной регистрации СМИ
№ 544-Ж от 13.01.1999г.

Главный редактор:

Кандидат юридических наук
Каракушев С. И.

Научный редактор:

Кандидат юридических наук
Сулейманова Г. Ж.

Редакционная коллегия:

Ананич В. А. — доктор исторических наук, кандидат юридических наук, профессор.

Осипенко А. Л. — доктор юридических наук, профессор.

Бекишева С. Д. — доктор юридических наук, доцент.

Таранова Т. С. — доктор юридических наук, профессор.

Татарян В. Г. — доктор юридических наук, профессор.

Грибунов О. П. — доктор юридических наук, доцент.

Алиев Н. Т. — доктор философии по праву, доцент.

Абеуов Е. Т. — кандидат юридических наук, доцент.

Воронина И. А. — кандидат юридических наук, доцент.

Максименко Е. И. — кандидат педагогических наук.

Гук А. И. — кандидат философских наук, доцент.

Пашнин А. Н. — кандидат юридических наук, доцент.

Ответственный секретарь:

Каримбаева А. К. — магистр юридических наук.

Технический секретарь:

Байкунакова Г. А. — магистр юридических наук.

МИР ЗАКОНА

Заңгерлік ғылыми-тәжірибелік журнал
1999ж.01.06 бастап шығарылуда
Шығу мерзімділігі: айына 1 рет
БАҚ-тың есептік тіркеу туралы куәлігі
1999ж.13.01. № 544-Ж

Бас редактор:

заң ғылымдарының кандидаты
С. И.Қаракушев

Ғылыми редактор:

заң ғылымдарының кандидаты
Г. Ж.Сулейманова

Редакциялық алқа:

В. А.Ананич — тарих ғылымдарының докторы, заң ғылымдарының кандидаты, профессор.

А. Л. Осипенко — заң ғылымдарының докторы, профессор.

С. Д. Бекишева — заң ғылымдарының докторы, доцент.

Т. С. Таранова — заң ғылымдарының докторы, профессор.

В. Г. Татарян — заң ғылымдарының докторы, профессор.

О. П. Грибунов — заң ғылымдарының докторы, доцент.

Н. Т.Алиев — құқық бойынша философия докторы, доцент.

Е. Т. Абеуов — заң ғылымдарының кандидаты, доцент.

И. А. Воронина — заң ғылымдарының кандидаты, доцент.

Е. И. Максименко — заң ғылымдарының кандидаты.

А. И. Гук — философия ғылымдарының кандидаты, доцент.

А. Н. Пашнин — заң ғылымдарының кандидаты, доцент.

Жауапты хатшы:

А. К. Каримбаева — заң ғылымдарының магистрі.

Техникалық хатшы:

Г. А. Байкунакова — заң ғылымдарының магистрі.

THE WORLD OF THE LAW

The juridical scientific-practical journal
Published since 01.06.1999.
Periodicity: 1 time per month
Certificate of accounting registration of the media
№ 544-Ж of 13.01.1999

Chief Editor:

Candidate of Juridical Science-
Karakushev S.I.

Scientific Editor:

Candidate of Juridical Science
Suleimanova G.Zh.

Editorial board:

Ananich V.A. — Doctor of Historical Sciences, Candidate of Juridical Sciences, Professor

Osipenko A.L. — Doctor of Law, Professor.

Bekisheva S.D. — Doctor of Law, Associate Professor

Taranova T.S. — Doctor of Law, Professor

Tataryan V.G. — Doctor of Law, Professor

Gribunov O.P. — Doctor of Law, Associate Professor

Aliev N.T. — PhD in Law, Associate Professor, PhD in Law, Associate Professor

Abeuov E.T. — Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor

Voronina I.A. — Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor

Maksimenco E.I. — Candidate of Pedagogical Sciences.

Guk A.I. Candidate of Philosophy, Associate Professor.

Pashnin A.N. — Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor.

Executive Secretary:

Karimbaeva A.K. —master of juridical sciences.

Technical Secretary:

Baykunakova G.A — master of juridical sciences.

Қ.А. Бүркімбаев — Қазақстан Республикасы ІІМ М. Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң институты қылмыстық процесс және криминалистика кафедрасының аға оқытушысы, полиция подполковнигі

ӘОЖ 378

КУРСАНТТАРҒА ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ ЖОЛДАРЫ

THE WAY NATIONAL EDUCATION OF CADETS

ПУТИ НАЦИОНАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ КУРСАНТОВ

Түйінде сөздер: Жолдау, рухани жаңғыру, ұлттық тәрбие, сандық Қазақстан, үш тілде білім алу, мәдени және конфессияаралық келісім, прагматизм.

Ключевые слова: Послание Президента, духовная модернизация, национальное воспитание, цифровой Казахстан, обучение, получение образования, 3 языка, культурное и конфессиональное соглашение, прагматизм.

Key words: Message of the President, spiritual modernization, national education, digital Kazakhstan, training, education, 3 languages, cultural and religious agreement, pragmatism.

Күллі жер жүзі біздің көз алдымызда өзгеруде. Әлемде бағыты әлі бұлыңғыр, жаңа тарихи кезең басталды. Күн санап өзгеріп жатқан дүбірлі дүниеде сана-сезіміміз бен дүниетанымымызға әбден сіңіп қалған таптаурын қағидалардан арылмасақ, көш басындағы елдермен тереземізді теңеп, иық түйістіру мүмкін емес. Өзгеру үшін өзімізді мықтап қолға алып, заман ағымына икемделу арқылы жаңа дәуірдің жағымды жақтарын бойға сіңіруіміз керек. ХХ ғасырдағы батыстық жаңғыру үлгісінің бүгінгі заманның болмысына сай келмеуінің сыры неде? Меніңше, басты кемшілігі — олардың өздеріне ғана тән қалыбы мен тәжірибесін басқа халықтар мен өркениеттердің ерекшеліктерін ескермей, бәріне жаппай еріксіз таңуында. Әжептәуір жаңғырған қоғамның өзінің тамыры тарихының тереңінен бастау алатын рухани коды болады. Жаңа тұрпатты жаңғырудың ең басты шарты - сол ұлттық кодынды сақтай білу. Онсыз жаңғыру дегеніңіздің құр жаңғырыққа айналуы оп-оңай. Бірақ, ұлттық кодымды сақтаймын деп бойыңдағы жақсы мен жаманның бәрін, яғни болашаққа сенімді нығайтып, алға бастайтын қасиеттерді де, кежегесі кері тартып тұратын, аяқтан шалатын әдеттерді де ұлттық сананың аясында сүрлеп қоюға болмайтыны айдан анық. Жаңғыру атаулы бұрынғыдай тарихи тәжірибе мен ұлттық дәстүрлерге шекеден қарамауға тиіс. Керісінше, замана сынынан сүрінбей өткен озық дәстүрлерді табысты жаңғырудың маңызды алғышарттарына айналдыра білу қажет. Егер жаңғыру елдің ұлттық-рухани тамырынан нәр ала алмаса, ол адасуға бастайды. Сонымен бірге, рухани жаңғыру ұлттық сананың түрлі полюстерін қиыннан қиыстырып, жарастыра алатын құдіретімен маңызды. Бұл - тарлан тарихтың, жасампаз бүгінгі күн мен жарқын болашақтың көкжиектерін үйлесімді сабақтастыратын ұлт жадының тұғырнамасы. Мен халқымның тағылымы мол тарихы мен ықылым заманнан арқауы үзілмеген ұлттық салт-дәстүрлерін алдағы өркендеудің берік

діңі ете отырып, әрбір қадамын нық басуын, болашаққа сеніммен бет алуын қалаймын. Бұл ретте, тұтас қоғамның және әрбір қазақстандықтың санасын жаңғыртудың бірнеше бағытын атап өтер едім¹. Бәсекелік қабілет Қазіргі таңда жеке адам ғана емес, тұтас халықтың өзі бәсекелік қабілетін арттырса ғана табысқа жетуге мүмкіндік алады. Бәсекелік қабілет дегеніміз — ұлттың аймақтық немесе жаһандық нарықта бағасы, я болмаса сапасы жөнінен өзгелерден ұтымды дүние ұсына алуы. Бұл материалдық өнім ғана емес, сонымен бірге, білім, қызмет, зияткерлік өнім немесе сапалы еңбек ресурстары болуы мүмкін. Болашақта ұлттың табысты болуы оның табиғи байлығымен емес, адамдарының бәсекелік қабілетімен айқындалады. Сондықтан, әрбір қазақстандық, сол арқылы тұтас ұлт ХХІ ғасырға лайықты қасиеттерге ие болуы керек. Мысалы, компьютерлік сауаттылық, шет тілдерін білу, мәдени ашықтық сияқты факторлар әркімнің алға басуына сөзсіз қажетті алғышарттардың санатында. Сол себепті, «Цифрлы Қазақстан», «Үш тілде білім беру», «Мәдени және конфессияаралық келісім» сияқты бағдарламалар - ұлтымызды, яғни барша қазақстандықтарды ХХІ ғасырдың талаптарына даярлаудың қамы². Прагматизм Қанымызға сіңген көптеген дағдылар мен таптаурын болған қасаң қағидаларды өзгертпейінше, біздің толыққанды жаңғыруымыз мүмкін емес. Төл тарихымызға, бабаларымыздың өмір салтына бір сәт үңіліп көрсек, шынайы прагматизмнің талай жарқын үлгілерін табуға болады. Халқымыз ғасырлар бойы туған жердің табиғатын көздің қарашығындай сақтап, оның байлығын үнемді, әрі орынды жұмсайтын теңдесі жоқ экологиялық өмір салтын ұстанып келді. Тек өткен ғасырдың ортасында, небәрі бірнеше жыл ішінде миллиондаған гектар даламыз аяусыз жыртылды. Ықылым замандардан бері ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келген ұлттық прагматизм санаулы жылда адам танымастай өзгеріп, ас та төк ысырапшылдыққа ұласты. Соның кесірінен, Жер-Ана жаратылғаннан бері шөбінің басы тұлпарлардың тұяғымен ғана тапталған даланың барлық құнары құрдымға кетті. Түгін тартсаң майы шығатын мыңдаған гектар миялы жерлеріміз экологиялық апат аймақтарына, Арал теңізі аңқасы кепкен қу медиен шөлге айналды. Осының бәрі-жерге аса немқұрайлы қараудың ащы мысалы. Біз жаңғыру жолында бабалардан мирас болып, қанымызға сіңген, бүгінде тамырымызда бүлкілдеп жатқан ізгі қасиеттерді қайта түлетуіміз керек. Прагматизм - өзіңнің ұлттық және жеке байлығыңды нақты білу, оны үнемді пайдаланып, соған сәйкес болашағыңды жоспарлай алу, ысырапшылдық пен астамшылыққа, даңғойлық пен кердеңдікке жол бермеу деген сөз. Қазіргі қоғамда шынайы мәдениеттің белгісі - орынсыз сән-салтанат емес. Керісінше, ұстамдылық, қанағатшылдық пен қарапайымдылық, үнемшілдік пен орынды пайдалану көргенділікті көрсетеді. Нақты мақсатқа жетуге, білім алуға, саламатты өмір салтын ұстануға, кәсіби тұрғыдан жетілуге басымдық бере отырып, осы жолда әр нәрсені ұтымды пайдалану — мінез-құлықтың прагматизмі деген осы. Бұл - заманауи әлемдегі бірден-бір табысты үлгі. Ұлт немесе жеке адам нақты бір межеге бет түзеп, соған мақсатты түрде ұмтылмаса, ертең іске аспақ түгілі, елді құрдымға бастайтын популистік идеологиялар пайда болады. Өкінішке қарай, тарихта тұтас ұлттардың ешқашан

орындалмайтын елес идеологияларға шырмалып, ақыры су түбіне кеткені туралы мысалдар аз емес. Өткен ғасырдың басты үш идеологиясы - коммунизм, фашизм және либерализм біздің көз алдымызда күйреді. Бүгінде радикалды идеологиялар ғасыры келмесе кетті. Енді айқын, түсінікті және болашаққа жіті көз тіккен бағдарлар керек. Адамның да, тұтас ұлттың да нақты мақсатқа жетуін көздейтін осындай бағдарлар ғана дамудың көгіне темірқазық бола алады. Ең бастысы, олар елдің мүмкіндіктері мен шама-шарқын мұқият ескеруге тиіс. Яғни, реализм мен прагматизм ғана таяу онжылдықтардың ұраны болуға жарайды. Ұлттық бірегейлікті сақтау Ұлттық жаңғыру деген ұғымның өзі ұлттық сананың кемелденуін білдіреді. Оның екі қыры бар. Біріншіден, ұлттық сана-сезімнің көкжиегін кеңейту. Екіншіден, ұлттық болмыстың өзегін сақтай отырып, оның бірқатар сипаттарын өзгерту. Қазір салтанат құрып тұрған жаңғыру үлгілерінің қандай қатері болуы мүмкін? Қатер жаңғыруды әркімнің ұлттық даму үлгісін бәріне ортақ, әмбебап үлгіге алмастыру ретінде қарастыруда болып отыр. Алайда, өмірдің өзі бұл пайымның түбірімен қате екенін көрсетіп берді. Іс жүзінде әрбір өңір мен әрбір мемлекет өзінің дербес даму үлгісін қалыптастыруда. Ұлттық салт-дәстүрлеріміз, тіліміз бен музыкамыз, әдебиетіміз, жоралғыларымыз, бір сөзбен айтқанда ұлттық рухымыз бойымызда мәңгі қалуға тиіс. Абайдың даналығы, Әуезовтің ғұламалығы, Жамбылдың жырлары мен Құрманғазының күйлері, ғасырлар қойнауынан жеткен бабалар үні - бұлар біздің рухани мәдениетіміздің бір парасы ғана. Сонымен бірге, жаңғыру ұғымының өзі мейлінше көнерген, жаһандық әлеммен қабыспайтын кейбір дағдылар мен әдеттерден арылу дегенді білдіреді. Мысалы, жершілдікті алайық. Әрине, туған жердің тарихын білген және оны мақтан еткен дұрыс. Бірақ, одан да маңыздырақ мәселені - өзіңнің біртұтас ұлы ұлттың перзенті екенінді ұмытуға есте болмайды. Біз әркім жеке басының қандай да бір іске қосқан үлесі мен кәсіби біліктілігіне қарап бағаланатын меритократиялық қоғам құрып жатырмыз. Бұл жүйе жең ұшынан жалғасқан тамыр-таныстықты көтермейді. Осының бәрін егжей-тегжейлі айтып отырғандағы мақсатым - бойымыздағы жақсы мен жаманды санамалап, теру емес. Мен қазақстандықтардың ешқашан бұлжымайтын екі ережені түсініп, байыбына барғанын қалаймын. Біріншісі — ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды. Екіншісі — алға басу үшін ұлттың дамуына кедергі болатын өткеннің кертартпа тұстарынан бас тарту керек. Білімнің салтанат құруы Білімді, көзі ашық, көкірегі ояу болуға ұмтылу - біздің қанымызда бар қасиет. Тәуелсіздік жылдарында қыруар жұмыс жасалды. Біз он мыңдаған жасты әлемнің маңдайалды университеттерінде оқытып, дайындадық. Бұл жұмыс өткен ғасырдың тоқсаныншы жылдарының басында қолға алынған «Болашақ» бағдарламасынан басталды. Елімізде өте жоғары деңгейдегі бірқатар университеттер ашылды, зияткерлік мектептер жүйесі қалыптасты. Басқа да көптеген іс тындырылды. Дегенмен, білімнің салтанаты жалпыға ортақ болуға тиіс. Оның айқын да, бұлтартпас себептері бар. Технологиялық революцияның беталысына қарасақ, таяу онжылдық уақытта қазіргі кәсіптердің жартысы жойылып кетеді. Экономиканың кәсіптік сипаты бұрын-соңды ешбір дәуірде мұншама жедел өзгермеген. Біз

бүгінгі жаңа атаулы ертең-ақ ескіге айналатын, жүрісі жылдам дәуірге аяқ бастық. Бұл жағдайда кәсібін неғұрлым қиналмай, жеңіл өзгертуге қабілетті, аса білімдар адамдар ғана табысқа жетеді. Осыны бек түсінгендіктен, біз білімге бөлінетін бюджет шығыстарының үлесі жөнінен әлемдегі ең алдыңғы қатарлы елдердің санатына қосылып отырмыз. Табысты болудың ең іргелі, басты факторы білім екенін әркім терең түсінуі керек. Жастарымыз басымдық беретін межелердің қатарында білім әрдайым бірінші орында тұруы шарт. Себебі, құндылықтар жүйесінде білімді бәрінен биік қоятын ұлт қана табысқа жетеді.

Халық дүниеге келген жас нәрестенің болашағын ойлап, бар жақсылықты баланың жолына бағыттап, көркем сөздерді, мақал-мәтелдерді, жаңылтпаштарды, салт-дәстүрлерді күнделікті тәрбиеде пайдаланып отырған.

Ұлттық тәрбие халықтың өмір-тіршілігімен, кәсібімен, ұлттық тәрбие дәстүрімен қоғамнан қоғамға жалғасып, дамып, ұрпақтан-ұрпаққа ауысып отырған.

Ата-баба мұрасын қаймағы бұзылмаған өмір тәжірибесінен алынған қалпында қолдану ұрпақ үшін өте пайдалы болмақ. Балалар өз елінің, жерінің, халқының мерей-мәртебесін биіктету үшін ұлттық тәрбиені, өзін-өзі тануды жетік білу қажет. Сондықтан да ата-бабаларымыз ұлттық тәрбиеге, салт-дәстүрге ерекше мән берген. Ұлттық тәрбиенің мағынасын терең ұғынып, болашақ ұрпағымызға, жас ата-аналарға сапалы да терең ұлттық тәрбие беруге тиіспіз. Әр отбасында өз балаларын еркелетіп, айтқанын жасап үйреткен ата-ана, енді өзінің ақылын баласы ескермейтіндей халге жетті. Осындай келеңсіз нәрселерді болдырмау үшін қолға алатын мәселе болашақ ұрпағымыздың саналы тәрбиелі болып өсуі үшін, халық болып, қоғам болып кірісуіміз қажет. Ол үшін халқымыздың ғасырдан-ғасырға қастерлеп келген құнды дәстүрлерін есімізде сақтап, санамызға құюымыз қажет.

Ата-бабаларымыздың асыл мұрасын, дәстүрлерін қастерлеуге, мақтаныш тұтуға баланы тәрбиелеуіміз қажет. Ұлттық тәрбие арқылы балалардың әдет-ғұрыптарға, салт-дәстүрлерге деген қызығушылықтары артады, халық ауыз әдебиетін қолдану арқылы балалардың тілдері дамиды, сөздік қорлары байиды, ересектермен және құрдастарымен қарым-қатынас қажеттілігі қалыптасады, ойлау қабілеттері дамиды.

Балаларға ұлттық салт-дәстүрлерді, оны ұйымдастыру жолын, соған байланысты бұл күнде ұмыт бола бастаған атауларды оқу іс-әрекет барысында, ертеңгіліктерде таныстыруға болады.

Халықтың өмірлік тәжірибеден түйгендерін, бастан кешкендерін, ұқыптылықпен жинаған әдет-ғұрыптарын, салт-дәстүрлерін, даналық асыл ойларын жас ұрпаққа жеткізу біздің міндетіміз. Баланың психикалық, физиологиялық денсаулығы, өмірге деген дайындығы, мәдениеттілігі, жан-жақты дамуы баланың келіп жүрген балабақшасында қолайлы жағдай болса ғана, және баланың үлкендерге деген, бір-біріне, құрбыларына деген сыйластығы, баланың ата-анасына деген адамгершілігі, ата-аналардың баласына деген түсінушіліктері жоғары деңгейде болса ғана, бала өзін жеке тұлға ретінде сезіне алады. Баламен ата-ана бір-бірімен өзара тығыз қарым-қатынасты, адамгершілік қасиеттерді меңгерсе,

жүргізілген жұмыс түрлерінен нәтиже шығатыны даусыз. «Келешектің иесі жастар», жастар өзінің ата-анасынан гөрі заманына көбірек ұқсас болып келеді. Сондықтан, қоғам талабына сай, сол қоғамды көркейтетін, дамытатын жастар тәрбиелеу ең маңызды мәселе екені белгілі. Жаңа білімнің тізгінін ұстайтын, еркін елдің ертеңгі шығармашылық кеменгерлерін тәрбиелеу. Бала бойындағы тәрбиенің бастауын ата-ана қалыптастырса, балабақшада тәрбие көзін жеткізуші-педагог болып табылады.

Адам ұрпағының өзі туралы естеліктерінің бастауында адамзаттың балалық кезеңі туралы ертегі, қиял елесіне оранған естеліктерінен тұратыны анық. Әлбетте, ол кездейсоқтық болмаса керек. Себебі, жеке адамның да, тұтас қоғамның да даму жолының бастауындағы игі құбылыстарынан ғана көзделсе керек. Осы ретте адамның да адам болып қалыптасуы балалық шақтың қандай жағдайда өтуіне байланысты. Іргетасы мығым болса ғана сарайдың еңсесі биік болады. Бұлақтың да қайнар көзі таза болса, асау өзеннің де бастау бұрқағы биіктен сарқыраса алысқа ағары мәлім ғой.

XXI ғасыр — бәсеке ғасыры, олай болса, ұлттық тарихымызды, мәдениетімізді, ата дәстүрімізді қастерлейтін, ертеңгі Қазақстанның тізгінін ұстайтын, өмірдің әр түрлі мәселелерінен хабардар, кез келген тапсырманы орындауға қабілетті, қолынан іс келетін құзыретті азаматтарды кіші жастан, яғни, мектепке дейінгі жастан бастап дайындау мақсаты тұр. Ғасырдан астам тарихы бар және әлемдік қоғамдастықта балаларға мектепке дейінгі тәрбие мен білім берудің негізгі нысаны ретінде сыннан өткен балабақша бүгін де үздіксіз білім берудің алғашқы баспалдақтардың үлгісі болып отыр. Оқу мен тәрбие егіз. Тәрбиенің негізі ұлттық тәлім - тәрбие. Тәрбие — халықтың ғасырлар бойы жинақтап, іріктеп алған озық тәжірибесінен ізгі қасиеттерін жас ұрпақтың бойына сіңіру, баланың қоршаған ортадағы қарым - қатынасын және соған сай мінез - құлқын қалыптастыру.

Тәрбие мәселесі адам баласының ғұмырындағы көнермейтін, өмір ағысынан ажырамайтын баға жетпес құндылық. Бала тәрбиелеу мәселесінің негізгі өзегі - өмір тәжірибесі, халықтың әдет – ғұрпы. « Әке асқар тау, ана- ағар бұлақ, бала жағадағы құрақ», — дейді дана халқымыз. Отбасындағы осы үш адамның арасындағы берік байланыс терең сүйіспеншілік мызғымастай жарасым табуы қажет. Ұлттық тәрбиенің өзегі-адамгершілік тәрбиесі. Ендеше адамгершілік тәрбиесінің ең негізгі міндеті жас ұрпақтың бойына өзі өмір сүріп отырған қоғамның алдында тұрған мақсат-мүддеге сай адамдық қасиеттерді қалыптастырып жетілдіре отырып тәрбиелеу болып табылады.

Бұл мақаланы қорыта келе, Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласы ұрпаққа қазақи тәлім-тәрбие беру мақсатында ұсынылып отыр. Болашақ ұрпақ бойына имандылық, адамгершілік тәрбиесі, күнделікті оқу тәрбиесі жұмысының барысында жүзеге асып отырады. Тәрбиенің үлкен де қажетті бөлігі — рухани адамгершілік тәрбие. Рухани - адамгершілік тәрбие — келешек жас ұрпақтың өмірге деген шынайы көз қарасын айқындайды.

¹ Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президенті — Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласы. http://www.inform.kz/kz/elbasy-makalasy-bolashakka-bagdar-ruhani-zhangyru_a3016293.

² *Турегельдина К.К.* «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институтының лаборанты.

ТҮЙІН

Бұл мақалада Қазақстан Республикасының Президенті, Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың жолдауын басшылыққа ала отырып, курсанттарға ұлттық тәрбие беру жолдары туралы жазылған.

АННОТАЦИЯ

В данной статье изложены прорывные инновационные технологические процессы воспитания курсантов в духе национальных традиций и пути становления подрастающего поколения в построении правового государства, которые изложены в послании Президента Н.А. Назарбаева народу Республики Казахстан.

ANNOTATION

This article describes the breakthrough innovative technological processes of education of students in the spirit of national traditions and ways of formation of the younger generation in the construction of the rule of law, which are set out in the message of President N. Ah. Nazarbayev to the people of the Republic of Kazakhstan.

А.С. Галиуллина — Қазақстан Республикасы ІІМ М.Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң институты күндізгі оқу факультетінің аға оқытушы-әдіскері, полиция майоры

ӘОЖ 81

ҮШ ТІЛДІ МЕҢГЕРУ — ЖАРҚЫН БОЛАШАҚТЫҢ КЕПІЛІ **УПРАВЛЕНИЕ ТРЕМЯ ЯЗЫКАМИ — ЗАЛОГ СВЕТЛОГО БУДУЩЕГО** **THE MANAGEMENT OF THREE LANGUAGES — THE KEY TO A** **BRIGHT FUTURE**

Түйінде: сөздер: *үштұғырлы, мемлекеттік тіл, үштілдік, ұлтаралық, инновациялық, ағылшын, ұлттық, ұрпақ, халықаралық, салт-дәстүр.*

Ключевые слова: *трибуна, государственный язык, трехязычие, межнациональные, инновационные, английский, национальный, поколение, международные, традиции и обычаи.*

Key words: *tribune, state language, trilingualism, international, innovative, English, national, generation, international, traditions and customs.*

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев: «Қазақстан бүкіл әлем халқына үш тілді пайдаланатын мәдениетті ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар: қазақ тілі-мемлекеттік тіл, орыс тілі -ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі-жаһандық экономикаға ойдағыдай кіру тілі деген болатын¹.

Бағдарламада атап көрсетілгендей, қазіргі уақытта үш тілді оқытудың тиімді жолдарын, әдістерін табуға көп көңіл бөлінуде. Тілді үйрету үшін оқытушыдан талап етілетін басты нәрсе-курсанттардың тілге деген қызығушылығын арттыру.

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасының ІІМ М.Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң институтында үш тұғырлы тілді дамыту мақсатында бірқатар іс-шаралар жүргізілуде. Атап айтсақ, институтта жедел кеңестер, мәжілістер түрлі мерекелік іс-шаралар қазақ тілінде өткізіледі. Сондай-ақ қызметкерлер арасында жүргізілетін «Қазақ тілі және шет тілі» сабақтарын өткізу жұмысы нақты жолға қойылған.

Сонымен қатар, институтта үш тілдік арнайы лингофон кабинеті бүгінгі заман талабына сай тілді үйренуге тигізер ықпалы зор аудио-бейнекассеталар, көрнекі құралдар, оқу-әдістемелік оқулықтар, стендтер, материалды-техникалық құралдармен компьютерлер, лингофондық жүйемен жабдықталуда.

Институт басшылығы тарапынан жоғарыда аталған заң талаптарының бұлжытпай орындалуына ұдайы қадағалау қойылып отырады. Қазіргі заман талабына байланысты үш тілді оқыту-курсанттардың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашылатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін бүгінгі күнгі ең басты қажеттілігі болып табылады. Үш тілде оқыту-заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті болашақ ІІО қызметкерлерін тәрбиелеп, қалыптастыру.

Үштұғырлы тіл өмірдің қажеттілігі. Бұл бүгінгі елдің тыныс-тіршілігін айқындайды және жалпыға ортақ қалыпты норма болып саналады. Үш тілді қатар меңгеру бәсекеге қабілетті ПО қызметкерлерінің міндеті. Өйткені, білікті, білімді әр курсантты ғаламдық ақпараттар мен инновациялық ағынына ілесу ағылшын тілін үйренуге жетелейді. Бүгінгі білім беру жүйесі модернизацияланған заманда көп тілді меңгертуге аса назар аударылып, жан-жақты жол ашылған жүйе.

«Келешекке кемел біліммен», — деп Елбасы Н.Ә.Назарбаев ұстаным еткендей, келешекке терең біліммен қадам басып, әлемдік білім кеңістігінің құпияларына үңіліп, қоғамға бейім, өз қабілетін таныта алатын, жан-жақты дамыған, бірнеше тілді меңгерген курсанттарды оқытып, білім сусынымен сусындату басты мақсаттардың бірі. Елбасының үштұғырлы саясаты аясында шетел тілін үйрену, оның қолданыс аясын кеңейту бүгінде кезек күттірмейтін өзекті де келелі мәселелердің бірі болып отыр. Алайда «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте»,—дегендей өз тілінде еркін сөйлеп, өз тілін құрметтейтін тұлғаны баулысақ, өзге тілді қадірлейтін тұлғаны баулитынымызға көз жеткіземіз.

Біздің институт қабырғасында курсанттарға тіл үйрету мәселесі ерекше маңызға ие. Курсанттарымызға тілдің тек қана бір қатынас құралы ғана емес, ол сол халықтың тарихы, мәдениеті, өмір салт-дәстүрін, толық болмысы мен бет-бейнесін көрсететінін ұғына отырып, заң терминдері арқылы оқу үрдісінде аталған жайлар туралы пікірлерін жиі ортаға салып отырады.

Сонымен бірге заң институтында оқитын өзге ұлт өкілдері қазақ тілін үйренумен қатар салт-дәстүрін де біршама меңгерді деуге болады. Қазір кез келген курсанттан қазақ халқының салт-дәстүрі туралы сұрасаңыз, қиналмай-ақ өз білгендерін қазақша атауымен айтып береді. Өз ана тіліңді қадірлемей, ел-жұртыңды сүйе алмайсың. Әр курсант ана тілінің бай қорын игерумен бірге орыс, ағылшын тілдерінің де асыл қазынасынан сусындап, оны іске асыра білгені де жөн. Елбасы өз Жолдауында: «Қазақ тілі – біздің рухани негізіміз... Біз қазақ тілін жаңғыртуды жүргізуге тиіспіз... Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде. Қазақ тілі 2025 жылға қарай өмірдің барлық саласында үстемдік етіп, кез келген ортада күнделікті қатынас тіліне айналады...» дегені көпке белгілі. Сонымен қатар «Үштілділік мемлекеттік деңгейде ынталандырылуы керек. Орыс тілін білу – біздің ұлтымыздың тарихи артықшылығы екені баршаға белгілі. Біз ағылшын тілін игеруде серпіліс жасауымыз керек деген болатын. Қазіргі әлемнің осы «лингва франкасын» меңгеру біздің еліміздің әрбір азаматына өмірдегі шексіз жаңа мүмкіндіктерді ашады» деп, қазақ тілі және тілдердің үштұғырлы мәселесіне кеңінен тоқталды.

Біз өз елімізде өз ана тілімізде, қазақ тілінде сөйлеуге міндеттіміз. Өйткені, тіл – біздің қазақтығымыздың кепілі. Мемлекетіміздің мызғымас нышаны. Мемлекеттік тілге деген көзқарас өзгермей, ештеңе де өзгермейді. Қоғам мен қоғамдық сана өзгерген сайын тіл де өзгеріп отырады.

Қазіргі таңда біздің институттың профессорлық-оқытушы құрамы заман ағымына сай өздеріне жүктелген міндетті жауапкершілікпен атқаруда. Атап

айтсақ; біздің басты алған қойған мақсаттымыз әрбір курсант үш тілді қатар меңгергеннен, тіл білгеннен ешкім де ұтылмайды деген бағыт бағдар ұстануда.

Бауыржан Момышұлының сөзімен айтқанда «Тіл дегеніміз қай халықтың болмасын кешегі, бүгінгі ғана тағдыры емес, бүрсүгінгі де тағдыры. Қазақ тілі... өткірлігімен, бой балқытып, тамыр шымырлатып жан жүйенді жандырып, құлақ құрышын қандырып, ұғымына қонымды, жүрегіне тиімді... қысыл таян қатал жағдайда қайрап, егеп сөз тапқанға қолқа жоқ дегендейін ерге, елге медет болып адам түгіл, жағдайдың көмейіне құм құйып, аузын аштырмай, үнін шығармай қоятын тіл».

Осы орайда өз іс-тәжірибемізде курсанттардың интеллектуалдық қабілетіне түрткі болатын сабақ барысында курсанттарға жаңа методиканы ойын технологиясын қолдана отырып сабақты үш тілде жүргізудің тиімділігі зор екенін айта кетсем артық болмас. Өнімді нәтиже беріп жүрген іскерлік ойындары: Мысалы: «Полиглот», 21 ғасыр көшбасшысы, «Кім тапқыр?», «Үздік тілші», «Кел, сайысайық!» сынды тағы басқа ойындарды өткізудің үштілді меңгертудегі маңызы айрықша. Сонымен қатар, тақырыптың атауы, сабақ жоспары тақтаға есте сақтау қабілеттің дамыту мақсатында латын графикасында жазылады. Курсанттарды сабақ барысында ойната отырып, үш тілде жүргізілген сөзжұмбақтар, мақал-мәтелдер, нақыл сөздерді қолдана отырып, олардың коммуникативтік құзыреттіліктері мен функционалдық сауаттылықтарын арттыру жұмыстары жүргізіледі.

Сондай-ақ, ақпараттық технологияны: электрондық оқулықтар, презентациялар, тест т.б түрлері курсанттардың пәнге деген қызығушылығын оятып, уақыттарын үнемдеуге, қосымша деректерді тиімді қолдануға түрткі болады. Менің айтпақ дегенім Алда тұрған мақсатқа жету үшін талаптану да, тырысу да өз қолымызда. Көп болып қолға алынған іс әрқашан да жүйесін табады. Алдымен қарым-қатынас тілінен бастасақ ештеңеден де ұтылмай ақпарат ағымында үш тілде сөйлей алатынымызға ешкімнің де шүбәсі болмайды. Игілікті істің ерте-кеші жоқ екенін ұмытпай, алдымен қазақ, кейін ағылшын тілін үйренсек құба-құп.

Егер біз Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазақ тілін дұрыс жұмсай білсек, ол қоғамдағы тілге жүктелетін қажеттілігіміз болса өтеуге жарайтын бай тіл. Ұлттық өркендеп, тіліміз өз еліміздегі және халықаралық дәрежедегі позициясын нығайтқан кезде біздің сөздеріміз де өзге тілдерге енетіндігіне, тіліміздің әлемдік ақпарат кеңістігінен өз орнын иеленетіндігіне күмән келтірмеуге болады. Дәл бүгін де қазақ тілінің әлем тілдерінің ешқайсысынан да кем түспейтін, бірнеше ғасырлық даму тарихы бар, ұлттық әдеби тіл деңгейіне дейін дамып жетілген ұлы тіл екендігіне еш күмәніміз жоқ деп білемін.

Қорыта айтқанда, тіл мен қоғам бір-бірінсіз өмір сүре алмайтыны бәрімізге белгілі. Тілімізге өзіміз жанашырлық танытып, оның даму деңгейін көркейтіп, барынша ат салысуымыз қажет. Сонда ғана тіл ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып, ұрпақ алдында өз дәрежесінде қызмет етуі жарқын болашақтың кепілі болмақ.

¹ *Н.Ә. Назарбаев* (Қазақстан халқына жолдауы). Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан. — Астана, 2007. // <http://www.akorda.kz>.

ТҮЙІН

Мақалада тіл мен қоғам бір-бірінсіз өмір сүре алмайтыны қарастырылған. Тілімізге өзіміз жанашырлық танытып, оның даму деңгейін көркейтіп, барынша ат салысуымыз қажет.

АННОТАЦИЯ

В статье говорится, что язык и общество не могут жить без друг друга. Мы должны проявить свою сопричастность к нашему языку, укрепить его уровень развития и приложить максимум усилий.

ANNOTATION

The article considers that language and society cannot live without each other. We must show our participation in our language, strengthen its level of development and make every effort.

Гузикова В.В. — доцент кафедры иностранных языков Уральского юридического института МВД России, кандидат филологических наук, доцент;

Ермолаев Н.В. — курсант 2 курса Уральского юридического института МВД России, рядовой полиции

УДК 81

ВЛАДЕНИЕ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОТРУДНИКА ПОЛИЦИИ

ПОЛИЦИЯ ҚЫЗМЕТКЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІНІҢ КӨРСЕТКІШІ РЕТІНДЕ ШЕТ ТІЛІН БІЛУ

A FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION AS AN INDICATOR OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF A POLICE OFFICER

Ключевые слова: иностранный язык, профессиональная компетенция, языковая компетенция, эмоциональные барьеры, носитель языка, навыки и умения.

Түйінді сөздер: шет тілі, кәсіби құзыреттілік, тілдік құзыреттілік, эмоциялық кедергілер, тіл тасушы, Дағдылар мен іскерліктер.

Keywords: foreign language, professional competence, language competence, emotional barriers, native speaker, skills and abilities.

Деятельность сотрудника полиции связана с обеспечением правопорядка. «Полиция предназначена для защиты жизни, здоровья, прав и свобод граждан Российской Федерации, иностранных граждан, лиц без гражданства (далее также

– граждане; лица), для противодействия преступности, охраны общественного порядка, собственности и для обеспечения общественной безопасности»¹. Профессиональное обучение и воспитание квалифицированных сотрудников полиции, обладающих высокими профессионально-деловыми и личностными качествами, достигается в хорошо организованном, функционирующем образовательном и воспитательном процессе². В данных условиях кардинально изменяются требования к иноязычному образованию. Курс обучения иностранному языку нацелен на формирование коммуникативной компетентности у будущих и действующих сотрудников полиции, необходимой для осуществления ими профессиональной деятельности, включая различные сферы и ситуации делового международного сотрудничества.

Служба в органах внутренних дел напрямую связана с общением с гражданами не только Российской Федерации, но и иностранными гражданами, прибывающими в страну в качестве туристов, совершающие деловые визиты.

В условиях глобализации современного мира роль владения иностранным языком сотрудником полиции возрастает. Актуальность данной проблемы заключается в следующем — сегодня, Российская Федерация — государство, которое по данным Росстата принимает ежегодно 25 более млн. иностранных туристов³. Более того, в сферу деятельности полиции входит обеспечение общественной безопасности и порядка на мероприятиях международного масштаба – Чемпионат мира по футболу — 2018, известный нам как «FIFA». В скором времени, а именно в 2025 году будет проводиться EXPO — 2025 – Всемирная выставка, «которая является символом индустриализации и открытой площадкой для демонстрации технических и технологических достижений»⁴. Такие явления в современном мире, борьба с терроризмом и организованной преступностью, как интернационализация права, делают необходимыми совместные и согласованные действия с представителями других стран. Именно поэтому сотрудникам полиции следует знать и владеть иностранным языком. Это необходимо также для улучшения качества взаимодействия сотрудников полиции с иностранными гражданами.

Реализация задачи по формированию языковой компетенции у сотрудников органов внутренних дел непосредственно связана с необходимостью изучения языка. В рамках данной работы можно предложить увеличить количество часов, выделяемых на изучение иностранного языка. Это позволит рассмотреть языковые особенности более подробно, что, в свою очередь положительно отразится на качестве изучения и освоения языка.

Несмотря на то, что многие люди годами учат иностранный язык, они не могут говорить на нем. Зачастую это происходит потому, что человек тратит большую часть времени на изучение теоретического материала. Согласно материалам электронного ресурса⁵, на чтение книг и выполнение различных упражнений и заданий выделяется больше времени, чем на отработку практических навыков и на формирование у сотрудников полиции коммуникативной компетенции. Взаимосвязь теории и практики осуществляется в процессе взаимного воздействия,

обеспечивающего достижение высоких профессиональных качеств полицейских. В итоге, при встрече с иностранными гражданами полицейский не сможет установить эффективный коммуникативный контакт.

Целесообразно для повышения квалификационного уровня привлекать для обучения иностранному языку «носителей языка».

Данный подход позволит будущим и действующим сотрудникам полиции эффективно отрабатывать практические навыки владения иностранным языком. Общение с носителем языка будет способствовать улучшению понимания произносимых иностранцами слов и выражений. В результате сотрудник полиции сможет понять то, что хотят донести до него иностранные гости. Таким образом, нюансы произношения не будут вызывать никакого затруднения в понимании.

Важно привлекать для практической работы с сотрудниками полиции высококвалифицированных преподавателей иностранного языка. Например, для обучения английскому языку необходимый уровень — UpperIntermediate–Advanced, согласно европейской шкале уровней владения иностранными языками. Данный способ будет альтернативой при невозможности пригласить носителя языка.

Однако не только грамматические и лексические проблемы препятствуют изучению языка. Существуют также и эмоциональные барьеры. «Эмоциональные барьеры прежде всего ассоциируются с повышением тревожности обучаемого на фоне личных отрицательных эмоций, неуверенностью в своих способностях говорить на иностранном языке, боязнью сделать ошибку или создать дискомфорт в группе, заставив всех ждать из-за неумения быстро ответить на вопрос»⁶.

Самый главный барьер — неуверенность в себе. Все мы люди, сотрудники полиции — не исключение. Но большинство людей говорят не столько правильно, сколько уверенно. Они не боятся ошибиться. И для решения данной проблемы необходима консультация квалифицированных психологов. Исходя из опыта зарубежных психотерапевтов, для решения проблемы можно использовать комплексы простых психологических упражнений. Они не заметны окружающим людям, но обладают высокой эффективностью.

Таким образом, перечисленные методы и подходы могут иметь положительный результат в процессе формирования профессиональных компетенций у будущих и действующих сотрудников полиции.

¹ Федеральный закон от 07.02.2011 №3-ФЗ «О полиции». — М.: Проспект, 2011. — 80 с.

² *Кравчук Л.С., Навроцкая И.Н., Земляков В.Д.* О роли иностранного языка в формировании профессиональной компетенции // Образование и педагогические науки. — 2015. — Т.7. — Ч.2. — С. 275–277.

³ Статистические данные по РФ. // www.russiatourism.ru/content/8/section/82/detail/4508/.

⁴ Информация об Expo 2025. // www.russianexpo2017.ru/about/expo.

⁵ Советы и секреты по изучению английского языка. // www.easyspeak.ru/blog/sovety-i-sekrety-izucheniya.

⁶ *Шепеленко Т.М.* Психологические аспекты изучения иностранных языков // Вестник ПНИПУ. Проблемы языкознания и педагогики. — 2017. — № 1 — С. 117-125.

АННОТАЦИЯ

В данной статье речь пойдет о важности изучения иностранного языка сотрудниками полиции, как об одном из аспектов формирования и развития профессионально-важных практических навыков и умений.

ТҮЙІН

Бұл мақалада кәсіби-маңызды практикалық дағдылар мен іскерлікті қалыптастыру және дамыту аспектілерінің бірі ретінде полиция қызметкерлерімен шет тілін оқытудың маңыздылығы туралы сөз болады.

ANNOTATION

This article will focus on the importance of learning a foreign language by police officers, as one of the aspects of the formation and development of professionally important practical skills.

*Дельманов С.С. — адвокат Актыубинской областной коллегии адвокатов
УДК 343*

К ВОПРОСУ О ТЕОРЕТИЧЕСКИХ АСПЕКТАХ ТОЛКОВАНИЯ И ПРИМЕНЕНИЯ СТАТЬИ 347 УГОЛОВНОГО КОДЕКСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҚЫЛМЫСТЫҚ КОДЕКСІНІҢ 347-БАБЫН ТҮСІНДІРУ ЖӘНЕ ҚОЛДАНУ ТУРАЛЫ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТЕР

TO QUESTION ABOUT THEORETICAL ASPECTS INTERPRETATIONS AND APPLICATIONS OF THE ARTICLE 347 of CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Ключевые слова: уголовное законодательство, гуманизация, состав преступления, декриминализация, уголовная ответственность, дорожно-транспортное происшествие, оставление места дорожно-транспортного происшествия, обязанность доказывания.

Түйінді сөздер: қылмыстық заңнама, гуманизация, қылмыс құрамы, декриминализация, қылмыстық жауапкершілік, жол-көлік оқиғасы, жол-көлік оқиғаның орыннан кетіп қалу, дәлелдеу міндеті.

Key words: criminal statute, humanization, body of a crime, decriminalization, criminal responsibility, road traffic accident, abandonment of site of road and transportation occurrence, burden of proof.

В настоящий период, законодательство нашей республики совершенствуется и государство наглядно демонстрирует политику гуманизации нашей правовой системы, приводя ее к общепризнанным международным стандартам. В качестве

примера хотелось бы привести такие изменения в законодательстве, как мораторий на смертную казнь, введение суда присяжных заседателей, а также принятие нового Уголовного кодекса Республики Казахстан¹ (далее — УК РК), в котором декриминализованы отдельные составы преступлений. Хотелось бы также отметить, что дискуссия в области данной темы, а именно темы гуманизации нашего уголовного законодательства затронула не только теоретиков в области права, но и практикующих юристов, поэтому, предлагается обсудить теоретический и практический аспекты одного из составов преступления действующего уголовного права.

Так глава 14 действующего УК РК («Транспортные уголовные правонарушения») содержит в себе статью 347 «Оставление места дорожно-транспортного происшествия», а именно: «Оставление места дорожно-транспортного происшествия лицом, управляющим транспортным средством и нарушившим правила дорожного движения или эксплуатации транспортных средств, в случае наступления тяжких последствий, предусмотренных статьями 345, 346 настоящего Кодекса, — наказывается...

Примечание. Лицо, оставившее место дорожно-транспортного происшествия в связи с оказанием помощи пострадавшим, освобождается от уголовной ответственности по настоящей статье.

Данная норма была введена в ранее действовавший УК РК, принятый 16 июля 1997 года², а именно содержалась в ст. 297 «Оставление места дорожно-транспортного происшествия» и поэтому криминализация данного деяния вызывает ряд вопросов у практиков. Например, насколько она соответствует принципам и сути уголовной ответственности. Если внимательнее присмотреться, то получается, что введена уголовная ответственность (в ст. 611 КоАП РК³ содержится аналогичная норма «Оставление места дорожно-транспортного происшествия») за отказ водителя содействовать органу уголовного преследования в предстоящем расследовании произошедшего дорожно-транспортного происшествия (далее — ДТП), а именно — на лицо, управляющее транспортным средством, которое нарушило правила дорожного движения или эксплуатацию транспортного средства (хотя ни то, ни другое еще не доказано), автоматически возлагается обязанность сохранить доказательства своей же вины, под угрозой уголовного наказания, которым непременно воспользуется лицо, ведущее производство по уголовному делу, т.е. дознаватель.

Согласно пп. 8 п.1 гл.2 ПДД РК⁴, в которых установлены обязанности водителя, причастного к ДТП и подробно перечислены его действия в случае его наступления (Аналогичные положения содержит и ст. 54 Закона РК «О дорожном движении» от 17.04.2014 года⁵). Одной из обязанностей водителя является немедленная остановка транспортного средства на месте ДТП. Допускается передвижение транспортного средства для освобождения проезжей части, если движение других транспортных средств невозможно, или для доставки пострадавших на своем транспортном средстве в лечебное учреждение. В этом случае водитель обязан в присутствии свидетелей зафиксировать положение транспортно-

го средства, следов, предметов, имеющих отношение к ДТП, и принять возможные меры к их сохранению. Необходимо отметить, что оставление места происшествия для доставления пострадавшего в лечебное заведение допускается только в экстренных случаях, когда отправить пострадавшего на попутном транспортном средстве невозможно. Водитель транспортного средства, являющийся участником ДТП, после доставления пострадавшего в лечебное заведение обязан возвратиться на место ДТП. Во всех остальных случаях оставление места ДТП является правонарушением.

Между тем, в пп.7 п.3 ст. 77 Конституции РК⁶, которая имеет высшую юридическую силу и прямое действие на всей территории Республики (п. 2 ст. 4 Конституции РК) сказано, что никто не обязан давать показания против самого себя... Если исходить из буквального смысла данной нормы, то формально здесь идет речь только о даче показаний, что в принципе полностью соответствует ст.ст. 64 и 65 Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан (далее — УПК РК)⁷. Однако в Конституции (п. 6 ст. 77) и УПК РК (ч. 2 ст.ст. 19 и 122) есть еще и нормы, которые возлагают бремя доказывания только на орган уголовного преследования. Об этом же идет и речь в научно-правовом комментарии к Конституции РК (Под ред. Г. Сапаргалиева)⁸: «В конституционной норме и уголовно-процессуальном законе специально подчеркнуто, что обязанность доказывания не может быть переложена на обвиняемого». Т.е. здесь рассматривается не только буквальный смысл рассматриваемого акта, но и смысл, который придается официальным или иным толкованием (в нашем случае доктринальным), а также сложившейся в результате правоприменительной практики.

Если исходить из этого, то получается, что уголовный закон, закрепляя обязанность водителя, управляющего транспортным средством и нарушившего правила дорожного движения или эксплуатации транспортного средства, под угрозой наказания предоставить все доказательства своей вины предстоящему расследованию, — противоречит не только Конституции и УПК РК, а именно задачам уголовного процесса, изложенным в ст. 8 (т.е. касающегося раскрытия преступления и изобличению лица его совершившего). Ведь схема ДТП, протокол осмотра места происшествия, само транспортное средство, а также различные экспертизы, проведенные на основе указанных доказательств, согласно ст. 111 УПК РК, будут являться доказательствами по уголовному делу. Соответственно, обязанность остаться на месте преступления является уголовно-обеспечительной мерой: первое – для установления личности подозреваемого; второе – для получения, таким образом, необходимых доказательств в целях привлечения этого лица в дальнейшем к ответственности.

Кроме того, хотелось бы обратить внимание на ст. 113 УПК РК, где к обстоятельствам, подлежащим доказыванию по уголовному делу, относятся:

- 1) событие и предусмотренные уголовным законом признаки состава преступления (время, место, способ и другие обстоятельства совершения преступления);
- 2) кто совершил запрещенное уголовным законом деяние;

3) виновность лица в совершении запрещенного уголовным законом деяния, форма его вины, мотивы совершенного деяния, юридическая и фактическая ошибки;

4) обстоятельства, влияющие на степень и характер ответственности обвиняемого;

5) обстоятельства, характеризующие личность обвиняемого;

6) последствия совершенного преступления;

7) характер и размер вреда, причиненного преступлением.

Получается, что водитель, причастный к ДТП, вопреки интересам своей собственной защиты, становится перед весьма непростым выбором между достаточно неблагоприятными для него последствиями, а именно — покинуть место происшествия и подвергнуться за это уголовной ответственности, либо под угрозой этой же ответственности на «блюдечке» преподнести органу уголовного преследования прямые доказательства своей виновности и говорить о том, что в дальнейшем он, воспользовавшись правом отказаться от дачи объяснений и показаний и иными правами, закрепленными в УПК РК, к примеру, не признавая своей вины, может добиться оправдания в суде?

Мы не ставим под сомнение обязанность оказания помощи водителем пострадавшему в ДТП, поскольку для любого нормального человека с моральной точки зрения это аксиома. Вместе с тем отмечаем, что, к примеру, если водитель не уехал с места ДТП, но и в силу испуга, растерянности, отсутствия практических медицинских навыков и иных факторов не смог самостоятельно оказать помощь раненному, а просто наблюдал за ним, при этом сделал звонок в медицинское учреждение, то в данном конкретном случае в его деянии не только отсутствует состав преступления, предусмотренный ст. 347 УК РК, но и привлечение его к ответственности по ст. 119 УК РК при таких обстоятельствах вообще представляется маловероятным. Мало того, в диспозиции ст. 347 УК РК не содержится прямых указаний на обязательное оказание помощи пострадавшему, поскольку данное деяние охватывается ст. 119 УК РК. Исходя из высказанного, не кажется ли Вам, что это несколько не стыкуется с п. 2.1. ПДД? Кроме того, данный пункт правил, с формальной точки зрения, представляется всего лишь обязательством по соблюдению ПДД, вытекающее из гражданско-правовых отношений и не более, а из смысла диспозиции ст. 347 УК РК исходит, что этот состав не распространяется на всех лиц, которые в той или иной мере причастны к данному дорожно-транспортному происшествию.

Подтверждением этому служит и комментарий к УК РК (Под. ред. И. И. Рогова, С. М. Рахметова)⁹: «Не будет содержать состава преступления и оставление места ДТП его участником, не нарушившим ПДД». Аналогичное положение содержится и в другом комментарии к УК (Под ред. И. Борчашвили)¹⁰. Конечно, оба данных комментария относятся к доктринальным видам толкования Закона, но ими достаточно успешно пользуются многие практикующие юристы правоохранительной сферы.

В п. 11 Нормативного Постановления Пленума Верховного суда РК от 29.06.2011 года № 3 «О практике применения уголовного законодательства по делам об уголовных правонарушениях, связанных с нарушением правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств»¹¹ предусмотрено, что: «Действия водителя, виновного в нарушении правил дорожного движения или эксплуатации транспортных средств, при наступлении последствий, предусмотренных статьями 345, 346, 351 УК РК, и оставившего место дорожно-транспортного происшествия, надлежит квалифицировать по совокупности преступлений, предусмотренных статьями 345, 346, 351 и 347 УК РК. В соответствии с примечанием к ст. 347 УК лицо, оставившее место дорожно-транспортного происшествия в связи с оказанием помощи пострадавшим, освобождается от уголовной ответственности по настоящей статье».

Согласно п. 11 Нормативного Постановления Пленума Верховного суда РК (См. выше), лицо не может нести ответственность по ст. 347 УК РК и тогда, когда оно покидает место дорожно-транспортного происшествия с целью сообщить о случившемся в органы полиции, вызова дополнительной помощи при невозможности оказать помощь пострадавшему своими силами на месте дорожно-транспортного происшествия.

При этом, требование о: «...невозможности оказать помощь пострадавшему своими силами на месте ДТП...», можно толковать довольно широко, как органу уголовного преследования, так и подозреваемому.

В Постановлении же пленума Верховного суда КазССР от 23.09.1983 года № 11 «О судебной практике по делам об автотранспортных преступлениях», утратившего силу 22.12.2008 года¹², было прямо предусмотрено, что «если потерпевший,.. не мог принять меры к самосохранению в силу малолетства, старости, болезни или беспомощного состояния, был заведомо оставлен в опасном для его жизни или здоровья состоянии лицом, совершившим деяние, предусмотренное ст. 296 УК, то при наступлении по неосторожности смерти потерпевшего или иных тяжких последствий в результате оставления в опасности, содеянное в целом — подлежит квалификации по совокупности по соответствующей части ст. 296 УК, ст. 297 УК и части второй ст. 119 УК».

Исходя из вышесказанного, не представляется ли целесообразным несколько расширить ст. 119 УК РК, включив в нее дополнительно специальное положение о неоказании помощи пострадавшему при дорожно-транспортных происшествиях, при этом декриминализовав ст. 347 УК РК?

Далее, хотелось бы отметить, что при сравнении диспозиций ст. 345 УК РК «Нарушение правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств лицами, управляющими транспортными средствами» и ст. 344 УК РК «Нарушение правил безопасности движения или эксплуатации железнодорожного, воздушного, морского или речного транспорта» получается, что во втором случае при оставлении места происшествия никто не несет за это ответственности. Кто-то может не согласиться с данным мнением, сказав, что механическое транспортное средство (авто, мото и пр.) является источником повышенной опасности. Од-

нако, в качестве возражения можно сказать, что водные мотоциклы, катера, мотодрезины, амфибии и т.п. также относятся к категории источников повышенной опасности. Если этот пример для кого-то не представляется убедительным, то можно привести другой, более банальный — неизвестное лицо, умышленно причинившее потерпевшему тяжкий вред здоровью, привлекали бы к уголовной ответственности за то, что он скрылся с места преступления. То что бы Вы ответили на это? И таких примеров можно привести массу.

Привлечение к уголовной ответственности лица за оставление места совершения дорожно-транспортного происшествия — это единичный в уголовном праве случай законодательного принуждения оставаться на месте преступления, и то, в отношении лишь одного субъекта преступления, а именно к водителю, который совершил ДТП по неосторожности, без какого-либо умысла. Других субъектов, которых законодательно обязывают к такому же поведению, виновных в аналогичных или даже в гораздо более тяжких преступлениях в УК РК нет. Кроме того, законодатель, выделяя водителя как субъекта данного преступления, ограничил его возрастом в 16 лет, т.е. тот момент, когда несовершеннолетний в силу своего возраста имеет право на получение водительского удостоверения для управления механическим транспортным средством.

Вместе с тем, в ст. 14 Конституции Республики Казахстан прямо указывается на равенство всех людей перед законом и судом, а это один из основополагающих признаков реализации прав человека, направленный на защиту его как личности. С точки зрения русской лингвистики, равенство — это положение людей в обществе, обеспечивающее их одинаковые политические и гражданские права¹³. Одинаковый — такой же, сходный¹⁴. Сходный — похожий, подобный кому, чему-нибудь¹⁵. Далее, в статье 14 Конституции РК идет указание на то, что никто не может подвергаться какой-либо дискриминации по мотивам происхождения или по любым иным обстоятельствам. Смотрим термин дискриминировать, т.е. ограничивать в правах, лишать равноправия¹⁶. А между тем, нормы Конституции имеют буквальное толкование и прямое действие.

Исходя из вышеизложенного, мы приходим к выводу о том, что существование такого состава преступления, как «Оставление места дорожно-транспортного происшествия», вызывающее неоднозначное умозаключение для юристов, подлежит либо полной декриминализации, либо переводу в разряд проступков, поскольку санкции, предусмотренные в ст. 347 УК РК, хоть и относят их к разряду преступлений небольшой тяжести, но являются не совсем адекватными для системы уголовно-наказуемых деяний, поскольку существует не только основное, но и дополнительное наказание.

¹ Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226 – V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 12.07.2018 г.) // online.zakon.kz.

² Уголовный кодекс Республики Казахстан от 16 июля 1997 г. № 167-І (утратил силу с 1 января 2015 г.) // online.zakon.kz.

³ Кодекс об административных правонарушениях Республики Казахстан от 05 июля 2014 г. № 235-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 22.07.2018 г.) // online.zakon.kz.

-
- ⁴ Постановление Правительства Республики Казахстан от 13 ноября 2014 года № 1196 «Об утверждении Правил дорожного движения, Основных положений по допуску транспортных средств к эксплуатации, перечня оперативных и специальных служб, транспорт которых подлежит оборудованию специальными световыми и звуковыми сигналами и окраске по специальным цветографическим схемам» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 21.10.2017г.) // online.zakon.kz.
- ⁵ Закон Республики Казахстан от 17 апреля 2014 года № 194-V «О дорожном движении» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.05.2018 г.) // online.zakon.kz.
- ⁶ Конституция Республики Казахстан (принята на республиканском референдуме 30 августа 1995 года) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 10.03.2017 г.) // online.zakon.kz.
- ⁷ Уголовно-процессуальный кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 года № 231-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 12.07.2018 г.) // online.zakon.kz.
- ⁸ Конституция Республики Казахстан: Комментарий / Под ред. Сапаргалиева Г. — Алматы: Жеті Жарғы, 1998. С. 366.
- ⁹ Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. Колл. авт. / Под. ред. Рогова И.И., Рахметова С.М. — Алматы, — 2007. — Т. 2. С. 351
- ¹⁰ Комментарий к Уголовному кодексу Республики Казахстан. / Под. ред. Борчашвили И. — Алматы. 2015. Т. 2. С. 781.
- ¹¹ Нормативное постановление Верховного Суда Республики Казахстан от 29 июня 2011 года № 3 «О практике применения уголовного законодательства по делам об уголовных правонарушениях, связанных с нарушением правил дорожного движения и эксплуатации транспортных средств» (с изменениями и дополнениями от 20.04.2018 г.) // online.zakon.kz.
- ¹² Постановление Пленума Верховного Суда КазССР от 23 сентября 1983 года № 11 «О судебной практике по делам об автотранспортных преступлениях» (с изменениями от 25.12.2006 г.) (утратило силу 22 декабря 2008 г.) // online.zakon.kz.
- ¹³ *Ожегов С.И.* Словарь русского языка. — М.: Русский язык, 1986. С. 553.
- ¹⁴ Там же, С. 381
- ¹⁵ Там же, С. 680..
- ¹⁶ Там же, С. 143.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрываются теоретические аспекты толкования и применения статьи 347 Уголовного кодекса Республики Казахстан «Оставление места дорожно-транспортного происшествия» в целях рассмотрения возможности полной декриминализации данного состава преступления либо перевода в разряд проступков.

ТҮЙІН

Мақалада Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің «Жол-көлік оқиғасы болған жерден кетіп қалу» атты 347-бабының түсіндіру мен қолданудың теориялық аспектілері, толық қылмыстық сипаттан арылту немесе теріс қылықтар разрядына ауыстыру мүмкіндігін қарау мақсатында ашып көрсетілген.

ANNOTATION

The article reveals the theoretical aspects of the interpretation and application of article 347 of the Criminal code of the Republic of Kazakhstan «Abandonment of road traffic incident place», in order to consider the possibility of full decriminalization of this crime, or transfer to the category of misdemeanor.

Дүйсембаева Д.А. — преподаватель кафедры военной и физической подготовки Актюбинского юридического института МВД Республики Казахстан имени М.Букенбаева, капитан полиции

УДК 343

УМЫШЛЕННОЕ ПРИЧИНЕНИЕ ВРЕДА ЗДОРОВЬЮ ВРАЧЕМ, КАК СПЕЦИАЛЬНЫМ СУБЪЕКТОМ

ДЕНСАУЛЫҚҚА ҚАСАҚАНА ЗИЯН КЕЛТІРУ ДӘРІГЕР, АРНАЙЫ СУБЪЕКТ РЕТІНДЕ

INTENTIONAL INFLICTION OF HARM TO HEALTH DOCTOR, AS A SPECIAL SUBJECT

Ключевые слова: *субъект преступления, уголовный кодекс РФ, преступление, последствие, субъект профессионального преступления, умышленный вред здоровью.*

Түйінді сөздер: *қылмыс субъектісі, РФ қылмыстық кодексі, қылмыс, салдарлық, кәсіби қылмыстың субъекті, денсаулыққа қасақана зиян.*

Keywords: *the subject of the crime, the criminal code of the Russian Federation, crime, consequence, the subject of a professional crime, intentional harm to health.*

Специфика уголовной ответственности медицинских сотрудников связана с их специальным субъектным статусом и определяется социальной сущностью профессиональной и служебным функционированием медицинских сотрудников. Последняя состоит, соответственно, в непосредственном оказании медицинской помощи либо в осуществлении медицинской помощи, управлении ею и осуществлении проверки за ее оказанием.

Так как основной задачей медицинских сотрудников является спасение жизни больного и улучшение положения его здоровья, то вполне очевидно, что преступность деяния, сопряженного с исполнением профессиональной обязанности, связана с причинением вреда жизни и здоровью больного.

Представляется вполне оправданным говорить о существовании в уголовном законодательстве системы «профессиональных» преступлений медицинских сотрудников, под которыми надо понимать совершенные ими, в сбое профессиональных обязанностей, умышленные или неосторожные общественно опасные деяния (действия или бездействия), причинившие вред здоровью или жизни человека, либо создавшие реальную угрозу причинения такого вреда.

При этом выделяют следующие виды медицинской помощи: профилактическая, лечебно-диагностическая, реабилитационная, протезно-ортопедическая и зубопротезная. Поэтому субъектом профессионального преступления может стать любой медицинский работник, оказывающий какой-либо из перечисленных видов медицинской помощи.

Как отмечает В.Л. Попов по характеру медицинская помощь бывает следующих видов¹:

а) скорая медицинская помощь — оказывается больным при состояниях, вызываемого срочного медицинского вмешательства (например, трагические случаи, травмы, отравления, другие состояния и заболевания, требующие неотложного медицинского вмешательства);

б) специализированная медицинская помощь — оказывается пациентам при заболеваниях, требующих специальных методов диагностики, лечения и использования сложных медицинских технологий; данный вид медицинской помощи оказывается врачами-специалистами в лечебно-профилактических учреждениях, получивших лицензию на указанный вид деятельности;

в) медико-социальная помощь гражданам, страдающим социально значимыми заболеваниями — оказывается лицам, страдающим социально значимыми заболеваниями, которым оказывается медико-социальная помощь и обеспечивается диспансерное наблюдение в соответствующих лечебно-профилактических учреждениях;

г) медико-социальная помощь гражданам, страдающим заболеваниями, представляющими опасность для окружающих — оказывается лицам, страдающим заболеваниями, представляющими опасность для окружающих, такая медико-социальная помощь оказывается бесплатно в предназначенных для этой цели учреждениях государственной или муниципальной системы здравоохранения.

В профессиональных преступлениях медицинский работник является специальным субъектом.

В соответствии с доктриной отечественного уголовного права, в случае, когда в статье Особенной части УК оговорены особые признаки субъекта, он является специальным. Говоря иными словами, специальным субъектом преступления выступает лицо, которое, кроме необходимых признаков общего субъекта (вменяемость и достижение определенного возраста), должно обладать еще особыми дополнительными признаками, ограничивающими возможность привлечения других лиц к уголовной ответственности за совершение конкретного преступления.

Есть ли возможность у медицинского работника совершить общеуголовное преступление, не являясь специальным субъектом? Конечно же, да. Но в этом случае его профессиональная репутация не будет занимать никакого места в его жизни, т.к. станет безразличным для его специальности. Принципиально иная роль такого статуса имеет место, когда та или иная статья Особенной части УК указывает на медицинского сотрудника как специального субъекта основного либо квалифицированного (особо квалифицированного) состава преступления.

Представляется нужным рассмотреть главные характеристики «профессиональных» преступлений, совершаемых медицинскими сотрудниками как специальными субъектами.

Так, при нанесении медицинским работником смерти по неосторожности обязательно установление причинной связи между деянием и последствием (смертью). При этом разрыв во времени между совершенным деянием и наступлением смерти потерпевшего сам по себе не имеет юридического значения.

Как указывают В.В. Хохлов и Ю.А. Хозяинов, ответственности за данное преступление подлежит любой медицинский работник, не исполнивший должным (надлежащим) образом свои профессиональные обязанности². В литературе ненадлежащим исполнением лицом своих профессиональных обязанностей традиционно понимается ненадлежащее исполнение специальными субъектами (т.е. медицинскими работниками) нормативных обязанностей по оказанию медицинской помощи. При этом основанием криминализации рассматриваемого деяния является наступление результата в виде наступления смерти пациента, находящегося с деянием в прямой (непосредственной) причинной связи.

Рассмотрим виды умышленного причинения вреда здоровью и статьи, в которых предусмотрена ответственность.

Умышленное причинение тяжкого вреда здоровью представляет собой нанесение деянием виновного (действием или бездействием) вреда здоровью потерпевшего, в результате чего возникает опасность для жизни последнего либо причиняется реальный вред его здоровью в виде указанных в ч. 1 ст. 111 УК РФ и ст. 106 УК РК ч. 1. Которой является отсылочной последствий.

Умышленное причинение средней тяжести вреда здоровью в отличие от нанесения тяжкого вреда характеризуется тем, что оно не является опасным для жизни человека в момент причинения и не влечет последствий, предусмотренных ст. 111 УК РФ и ст. 106 УК РК.

В соответствии с законом умышленное причинение легкого вреда здоровью имеет место в случаях, когда оно вызывает кратковременное расстройство здоровья потерпевшего или незначительную утрату общей трудоспособности либо приводит к наступлению обоих этих последствий.

Как отмечает О.В. Леонтьев, при выполнении своих специализированных обязанностей медицинский сотрудник может совершить умышленное (как правило, с косвенным умыслом) или неосторожное действие (либо бездействие), результатами которого могут быть вред здоровью или даже кончина пациента. Обычно при существенных последствиях, под которыми законодатель понимает причинение тяжкого вреда здоровью или смерти, наступает уголовная ответственность для виновного³.

Как не печально, но связи между врачом и больным всё чаще переходят в юридическую область. При этом доказать, кто на самом деле прав, а кто грешен, довольно трудно. Поэтому социальные организации создают объединения и группы для защиты прав пациентов. А для того чтобы подтвердить/опровергнуть факт врачебного заблуждения обращаются к экспертам. За что же врача могут привлечь к уголовной ответственности?

Заглянув в судебную практику по уголовным делам, можно увидеть, что объектом посягательства, в рамках которых является здоровье человека, весьма велика. Например, Вяземский районный суд Смоленской области приговором от 15.08.2011 № 1-157/2011 признал Сибиченкова А.В. виновным в совершении преступления, предусмотренного ч. 2 ст. 124 УК РФ (неоказание помощи больному без уважительных причин лицом, обязанным ее оказывать в соответствии с

законом, что повлекло по неосторожности смерть больного) и назначить ему наказание в виде 2-х (двух) лет лишения свободы, без лишения права занимать врачебную должность и заниматься врачебной деятельностью. Потерпевший после травмы, полученной им на токарном станке, своевременно обратился за медицинской помощью в приёмное отделение больницы к дежурному врачу – травматологу-ортопеду Сибиченкову А.В. и сообщил ему о том, что получил травму, при этом, не сообщил врачу истинные обстоятельства получения травмы. Сибиченков А.В. установил диагноз неполно, без уважительных причин не оказал помощь больному, будучи обязанным ее оказывать в соответствии с законом, не госпитализировал последнего больницу для проведения соответствующего лечения, а отпустил домой, выдав ему на руки справку с диагнозом «ушиб грудной клетки». Неполная диагностика больного явилась следствием ненадлежащего исполнения своих профессиональных обязанностей врачом Сибиченковым А.В., что не позволило сделать вывод о необходимости проведения комплекса мероприятий, направленных на оказание своевременной медицинской помощи больному А.Н. в виде госпитализации, восполнения кровопотери, а также удаления селезенки. Впоследствии в пути следования из дома в больницу в машине “скорой помощи” больной скончался. Согласно заключению эксперта смерть больного наступила от тупой травмы груди и живота, сопровождающейся переломами ребер и разрывом селезенки, что обусловило внутреннее кровотечение и массивную кровопотерю. Необходимая медицинская помощь больному не была оказана врачом – травматологом-ортопедом Сибиченковым А.В. без уважительных причин, что, в свою очередь, находится в причинно – следственной связи с наступившими последствиями в виде смерти потерпевшего.

Подводя итог, хотелось бы отметить, что виды преступлений, которые могут быть совершены исключительно при осуществлении профессиональной медицинской деятельности, довольно немногочисленны. В основном уголовные правонарушения, совершаемые медицинскими работниками, составляют должностные (служебные) и общеуголовные преступления, совершенные медицинским работником, находящимся на работе.

¹ *Попов В.Л.* Правовые основы медицинской деятельности. — СПб., 2004. С. 330.

² *Хохлов В.В., Хозяинов Ю.А.* Ответственность: Медицинские правонарушения. — Смоленск, 2003. С. 80.

³ *Леонтьев О.В.* Нарушения норм уголовного права в медицине. — СПб.: «Спецлит», 2005. С. 63.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается медицинский работник как специальный субъект умышленного причинения вреда здоровью, ответственность за которое предусмотрено в ст. ст. 111, 112 и 115 УК РФ и ст.ст. УК РК 106,107 и ст. 114 УК РК. Рассмотрены виды медицинской помощи, а также виды умышленного причинения тяжкого вреда здоровью, и приведён общий перечень статей УК, субъектом преступления которых может выступать медицинский персонал.

ТҮЙІН

Бұл мақалада медициналық қызметкер денсаулыққа қасақана зиян келтірудің арнайы субъектісі ретінде қарастырылады, ол үшін жауапкершілік ҚР ҚК 111, 112 және 115 және СТ.ҚР ҚК 106,107 және ст. 114 ҚР ҚК. Медициналық көмектің түрлері, сондай-ақ денсаулыққа қасақана ауыр зиян келтіру түрлері қаралды және медициналық персонал қылмыс субъектісі бола алатын ҚК баптарының жалпы тізбесі келтірілген.

ANNOTATION

This article discusses the health worker as a special subject of intentional infliction of harm to health, responsibility for which is provided in articles 111, 112 and 115 of the criminal code and articles of the criminal code 106,107 and article 114 of the criminal code. The types of medical care, as well as the types of intentional infliction of serious harm to health are considered, and a General list of articles of the criminal code, the subject of the crime of which may be medical personnel, is given.

А.Р. Ергалиев —Қазақстан Республикасының ПИМ М.Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң институты оқытушы, полиция майоры

ӘОЖ 343

КӘМЕЛЕТТІК ЖАСҚА ТОЛМАҒАНДАРДЫҢ ҚЫЛМЫС ЖАСАУ СЕБЕПТЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ АЛДЫН АЛУ

ПРИЧИНЫ И ПРОФИЛАКТИКА ПРЕСТУПЛЕНИЙ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

CAUSES AND PREVENTION OF JUVENILE CRIME

Ключевые слова: несовершеннолетние, преступление, профилактика, правонарушение, уважение, причины, правовое воспитание, молодежь.

Түйінді сөздер: кәмелетке толмағандар, қылмыс, профилактика, құқық бұзушылық, құрмет, себептері, құқықтық тәрбие, жастар.

Keywords: minors, crime, prevention, offence, respect, causes, legal education, youth.

Қазақстан Республикасы Президентінің «Жалпыға бірдей құқықтық білім мен тәрбие беру» туралы қаулысының негізгі талаптарын іске асырып, жастарға өз дәрежесінде жеткілікті құқықтық тәрбие беруді дұрыс жолға қою үлкен жұмыс. Өйткені, құқықтық тәрбие жастар мен жасөспірімдердің бойында құқықтық талаптарды құрметтеу сезімін қалыптастырып, азаматтардың санасына құқық пен міндеттің бірлігін сезіндіреді, олардың қоғамда өзін-өзі дұрыс ұстап, әсіресе кәмелетке жасы толмағандар арасындағы қылмыстық әрекеттердің алдын алуға мүмкіндік туғызады.

Алайда кәмелеттік жасқа толмағандар мен жастардың имандылық, құқықтық және дене тәрбиелеріне аз көңіл бөлінуде. Оған кәмелеттік жасқа толмағандардың арасындағы аса қатігездікпен жасалатын қылмыстар мысал бола алады.

Кәмелеттік жасқа толмаған құқықбұзушы қоғамдық өмірдің ішкі саясатына қатыспайды. Соңғы жылдардағы әлеуметтік зерттеулер көрсеткендей, олардың қоғамның ұйымдастырушылық өміріне қатысуына әлі толық құқықтық жағдай жасалмаған, яғни жастардың тұрмыстық жағдайдағы бос уақытын түнгі клубтарда, би алаңдарында және көшелерде өткізуі. Ауылдық жерлер мен қала арасындағы көшіп қоныстану мәселелеріне байланысты жастар арасында қоғамдық теңсіздіктің және жақсы жұмыс орындарына орналасуға, білім алуға кедергі келтіретін жағдайлар туындауына әкеп соғуда. Ал бұлар өз ретінде кәмелеттік жасқа толмағандар арасында құқықбұзушылықтың, жұмыссыздықтың, өз мақсаттарын заңды түрде жүзеге асырудағы сенімсіздікті ұялатады.

Сондықтан, кәмелеттік жасқа толмағандардың қылмыс жасау себептеріне төмендегі жағдайларды жатқызуға болады:

- тұрғылықты жеріндегі оқу және еңбек ұйымдарының, отбасы тәрбиесіндегі келеңсіздіктен;
- жақындарының, қоғамдық ортаның, ересектердің, әсіресе бас бостандығынан айыру орындарынан босап шыққандар және құқықбұзушылық жасап қылмыстық жауаптылыққа тартылмағандардың әсері;
- жұмыссыздық салдарынан отбасы тұрмысының нашарлығы;
- кәмелеттік жасқа толмағандар арасында нашакорлық, маскүнемдіктің тарауы және тиісті спорттық сауықтыру орталықтарының болмауы.

Жастар ересектерге еліктеп жаңаша жақсы өмір сүргісі келеді. Біреулері, білімге, ғылымға ұмтылып бизнес саласына жастайынан дайындалады, біреулері оқудан гөрі бірден сауда нүктелерінде ұсақ түйек заттарды сатумен айналысады, енді біреулері өздерінің қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында заңды белшесінен басып қылмыстық әрекетке жол береді.

Кез келген қылмыстылықтың да алдын алуда әуелі жалпы тәрбие, оның ішінде құқықтық тәрбие негізгі құрал болып есептелсе, кәмелетке толмағандар арасындағы қылмыстылықпен күресуде тәрбиелік әсері бар мәжбүрлеу шараларын қолдану үлкен рөл атқарады¹.

Қылмыстың алдын алуға және қорқытуға негізделген қылмыстық жаза немесе басқа да мәжбүрлеу шаралары шындап келгенде тәрбиелік шаралардан тиімді емес. Әдетте, қылмыстық заңнама тәрбиелік әсері бар мәжбүрлеу кәмелетке толмаған адамды тәрбиелеу міндетіне сәйкес қадағалайтын адамдардың адамгершілік, тәрбиелей алатындай дәреже білімінің түр сипаты туралы қажетті мәліметтер жинақтау қажет. Сонымен бірге бұл адамдардың денсаулық жағдайы, жұмыс және материалдық жағдайына байланысты жасөспірімдерге шын мәнінде қадағалауды жүзеге асыруға мүмкіндігі бар ма, соны анықтау қажет. Әрине, мұндай жағдайларда ата-ананың немесе олардың орнындағы адамдардың өте жұмыс басты болуы, олардың моральға жат өмір сүруі, ата-аналық беделден айырылу, ұзақ уақыт ауру халде болуы және т.б. жағдайларда тәрбиелік әсері бар

мәжбүрлеу шарасы ретінде ата-ананың немесе олардың орнындағы адамдарға қадағалауға беру шарасын қолдану мақсатқа лайық болып табылмайды.

Сол сияқты арнаулы мемлекеттік мекемеде тәрбиеленіп жатқан кәмелетке толмағанға тәрбиелік әсері бар мәжбүрлеу шарасы ретінде осы мекеме әкімшілігіне қадағалауға беру де ол жердегі тәртіптің жағдайы мен мән-жағдайын анықтауға байланысты шешілуі тиіс. Тәрбиелік әсері бар мәжбүрлеу шарасының нақты түрін қолдану туралы мәселені шешу кінәлінің жеке басына қатысты және ол жасаған қылмысқа қатысты әртүрлі жағдайлардың толық анықталуына байланысты².

Кәмелетке толмаған құқықбұзушының түзелуіне мүмкіндік беріп, тәрбиелік әсері бар мәжбүрлеу шараларын қолдануды қолға алған кез келген мүдделі жауапты адамның өзі (ата-анасы немесе заңды өкілі, тәрбиеші, судья, прокурор, адвокат, педагог, психолог, социолог және әлеуметтік бағдардағы басқа да мамандар) тәрбиенің не екенін, оның қылмыскер адам өмірі үшін ең құнды екенін жете білуі қажет.

Әлеуметтік институт болып табылатын отбасы-елдің экономикалық жағдайының нашарлауынан соңғы жылдары және экономикалық сипаттағы келеңсіз үрдістер орын алуда: жұпыны отбасыларының балалары өздері қызығатын клубтарға, спорт секцияларына, сауықтыру лагерьлеріне, сауықтыру орындарына емделуге бару мүмкіндігінен айырылды. Осының салдарынан олардың қолы бос уақытта қылмыстық сипат ала бастады. Криминологиялық әдебиеттерде «бос уақыттағы қылмыстылық» термині пайда болды. Сонымен қатар, ата-ананың әлеуметтік қауқарсыздығы, әдепсіз өмір салты, маскүнемдік, әсіресе әйел ана-лардың ішімдікке салынуы балалардың қауіпті ортаға түсу мүмкіндігін арттырады.

Балаларды тәрбиелеу мен оқытуда отбасының орны бөлек екенін ескеру керек. Себебі, отбасылық тұрақсыздық кәмелеттік жасқа толмағандардың теріс әрекеттерінің жағдайын анықтайтын бірден-бір себеп. Отбасының тұрақсыздығы болып: материалдық тұрмыстың, ата-ана денсаулығының нашарлығы және спирттік ішімдіктер мен есірткі заттарды пайдалануы және т.б. Қазіргі уақытта отбасы жалғыз өзіндік қажеттіліктерді тиісінше қанағаттандыра алмайтын жағдайлар болады. Оларға мемлекеттік және қоғамдық ұйымдар, мектептер, әлеуметтік қызметтер көмек көрсетулері қажет.

Бүгінгі таңда кәмелеттік жасқа толмаған бала тым мейірімсіз, қатігез жауызға айналууда. Бұған бірде-бір себеп теледидардан берілетін хабарларда сатқындық, адам өлтіру, оны балталап, құдыққа тастау, кәрі кемпірді, жас қызды зорлау сияқты адам жанын түршіктірер қылмыстарды кәмелеттік жасқа толмағандар жасауда.

Кәмелеттік жасқа толмағандардың арасындағы құқықбұзушылық пен қылмыстылық мәселесі өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Ересек адамдар арасындағы қылмыстардың көбеюіне әкеліп соғатын, олардың бастамалары болып табылатын кәмелеттік жасқа толмағандар арасындағы қылмыстылықтармен тиімді күрескен жағдайда ғана мүмкін болады.

Кәмелеттік жасқа толмағандардың өздеріне тән ерекшеліктерін жан- жақты ескере отырып, олардың қылмыс жасау себептерін анықтау, қылмыстық жолға қайта түсуіне жол бермеу, оның алдын алу, сондай- ақ құзырлы органдар кәмелеттік жасқа толмағандардың құқықтық сауатын көтеру мақсатында «құқық» тақырыбына байланысты оқушылармен дәрістер өткізіп, сұрақ- жауап кештерін, диспуттар өткізу өте маңызды.

Кәмелеттік жасқа толмағандар арасындағы қылмыстарды ескертудің шешуші факторы болып отбасылық берекені кәмелеттік жасқа толмағандар арасындағы құқықтық және адамгершілік танымның бұзылуы және алдын- алуы болып табылады.

Кәмелеттік жасқа толмаған құқықбұзушының жеке тұлғасын, оның өмір сүру және тәрбиелілік жолын жан-жақты, терең зерттеу және ересек итермеушілер мен ұйымдастырушыларды табу тек қылмысты істеуге итермелеген жағдайларды анықтауға ғана емес, сонымен қоса жасөспірімнің болашақ өміріне қатысты дұрыс шіншім қабылдауға да қажет.

Мысалы, қылмыстылықты алдын алу және ескерту бойынша көптеген сұрақтарды жасөспірім туралы толық және жеткілікті ақпараттарға ие болу арқылы ғана шеше алады.

«Ауырып дәрі іздегенше, ауырмаудың жолын ізде» дегендей жастар тәрбиесіндегі басты нәрсе- олардың бойында өнегелік қасиеттерді қалыптастыру, өзін саналы түрде ұстаудың үлгісіне айналдыру болып табылады. Кәмелеттік жасқа толмағандар қылмысының алдын алу жолдарының біріне жас ұрпақты саяси идеялық және өнегелік тұрғыдан тәрбиелеу жатады. Бұл тұста жас ұрпақты өз Отанына, еліне, жеріне, отбасына үлкен сүйіспеншілікпен қарап, ол үшін жауапты екенін сезіндіру аса маңызды.

Жалпы жазалаушылық сипатты көздейтін жазаны немесе қылмыстық- құқықтық ықпал ету шараларын қолдануға асыққанша, осындай қоғамдық қауіптілікке, зардапқа әкеп соқтыртпайтын «тәрбиенің», «тәрбиелеудің» және «тәрбиеленудің» адам өміріндегі ең басты факторы екендігін ұмытпаған жөн.

¹ *Сундуров Ф.Р.* Наказание и альтернативные меры в уголовном праве. — Казань, 2005. 45 бет.

² *Қайыржанұлы Е., Бұғыбай Д.* Кәмелетке толмаған қылмыскерлерге жаза тағайындаудың ерекшеліктері: Монография. — Алматы, 2007. 74 бет.

ТҮЙІН

Бұл мақалада Кәмелеттік жасқа толмаған жас өспірімдердің қылмыс жасау себептер және оларды алдын алу жөнінде, сонымен бірге кәмелеттік жасқа толмағандар мен жастардың имандылық, құқықтық және дене тәрбиелеріне аз көңіл бөлінуі туралы айтылған.

АНОТАЦИЯ

В этой статье сказано о причинах совершения преступлений несовершеннолетними и их профилактике, а также говорится о недостаточном уделении

внимания нравственному, правовому воспитанию и физической культуре молодежи и несовершеннолетних.

ANNOTATION

This article describes the reasons for the Commission of crimes by minors and their prevention, as well as insufficient attention to the moral, legal education and physical culture of young people and minors.

Игольников А.Г. — начальник кафедры уголовного права и криминалистики Актюбинского юридического института МВД Республики Казахстан имени М.Букенбаева, полковник полиции;

Туребекова Л.М. — преподаватель кафедры уголовного права и криминалистики Актюбинского юридического института МВД Республики Казахстан имени М.Букенбаева, майор полиции

УДК 343

ПРОФИЛАКТИКА НАРКОМАНИИ И ТОКСИКОМАНИИ СРЕДИ ПОДРОСТКОВ

НАШАҚОРЛЫҚТЫҢ ЖӘНЕ УЫТҚҰМАРЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ ЖАСӨСПІМДЕР АРАСЫНДА

PREVENTION OF DRUG AND SUBSTANCE ABUSE AMONG ADOLESCENTS

Ключевые слова: подросток, наркомания, токсикомания, зависимость, психоактивные вещества (ПАВ), лекарство, профилактика правонарушений, абстиненция, помощь, лечение, здоровый образ жизни, досуг.

Түйінді сөздер: жасөспірім, есірткі, уытқұмарлық, тәуелді, психоактивті, заттар, дәрі-дәрмек, құқық бұзышылықтың алдын алу, көмек, емдеу, салауатты өмір салты.

Key words: adolescent, drug addiction, substance abuse, dependence, psychoactive substances (surfactants), medicine, crime prevention, abstinence, care, treatment, healthy lifestyle, leisure.

Процессы, происходящие в нынешнем обществе и государстве на современном этапе его развития, интенсивно влияют на подрастающее поколение, формируют в ряде случаев негативные правовые установки несовершеннолетних, порождают преступность с их стороны.

В настоящее время проблема наркомании и токсикомании прогрессирует все больше среди молодого поколения и всегда имеет важное место среди актуальных проблем нашего государства и общества.

Большую часть времени мы находимся на работе и, естественно, не всегда знаем, где находится наш ребенок, с кем, что делает. Если ребенок находится в какое-то время вне нашего внимания, то необходимо чаще присматриваться к нему, чтобы вовремя заметить, не стал ли он «жертвой» наркомании или токсикомании.

Для того, чтобы уберечь детей от пагубного влияния наркотиков необходимо ознакомиться с ледующей информацией и ответить на некоторые поставленные вопросы:

- Как заметить, что подросток начал курить и употреблять наркотические или токсические вещества?
- Как подросток становится наркоманом и токсикоманом?
- Почему он решает попробовать то или иное вещество?
- С кем он дружит и куда уходит по вечерам?

Не всегда это явление является социальным, т.е. пробуют первую сигарету мальчики и девочки примерно в 6-м классе, за школой, возле магазина и т.д. Не всегда это бродяги или беспризорники, а наоборот, дети из вполне обеспеченных семей. Кто-то нюхает клей, бензин, ацетон. Кто-то угостил подростка «косяком» марихуаны. Но привыкание приходит очень быстро и возникает необходимость в ежедневном употреблении наркотиков, на что ежедневно нужны денежные средства. Вот и привлекают положительные с виду мальчики и девочки к своему кругу общения ребят, склонных к кражам, грабёжам.

Наркомания и токсикомания — это тяжелые хронические заболевания, причиной которых является употребление психоактивных веществ ПАВ (лекарственных препаратов, химических и растительных веществ), характеризующиеся развитием психической (болезненное стремление вновь и вновь испытывать это измененное состояние), и как следствие, физической зависимости, психическими расстройствами, изменением личности.

Все эти явления происходят в результате перестройки подросткового организма под действием поступления наркотических препаратов. Когда действие наркотических средств прекращается, наступит тяжелое состояние, которое наркоманы называют «ломкой», медики — «абстиненцией» (синдром отмены).

Подросток, употребляющий ПАВ, становится пленником того вещества, которое он заглотил, понюхал, выкурил или уколол, не случайно в медицине используется термин «зависимость», т.е. подросток становится зависимым от клея, анаши или таблеток.

Одна из главных причин наркомании и токсикомании — интерес, желание испытывать неизвестные ощущения, другая — быть принятым в определенную группу подростков, являющихся лидерами в своей определенной среде. Зачастую желание «забыться» и удовлетвориться жизнью приводит подростка к токсикомании и наркомании.

Часто родители довольно поздно и неожиданно для себя замечают, что их ребенок употребляет наркотические и токсические вещества, хотя перемены можно было увидеть в его поведении. Подросток становится скрытным, избегает

родителей, ведет какие-то тайные переговоры по телефону, старые друзья и занятия, включая образовательное учреждение, ему уже не интересны. Он теряет интерес к учебе, убегает из дома на несколько дней, становится неуправляемым и агрессивным. У подростка появляются резкие смены настроения, вялость, апатия, нежелание подчиняться родителям или старшим. Часто наблюдается снижение умственного развития, длительное расстройство деятельности различных систем. Его внешний вид неряшливый, в карманах и сумках можно обнаружить пакетики, баночки, шприцы, иглы, таблетки. Заметно увеличиваются денежные расходы подростка, из дома нередко исчезают вещи, деньги. Появляются нежелательные связи, подозрительные друзья.

Это должно насторожить каждого родителя. Подросток может прийти в одурманенном состоянии, ведь именно это состояние — наркотическое опьянение — цель приема наркотиков. Чаще всего наркотическое опьянение подросток испытывает вне дома или когда родителей нет дома, но остаточные признаки такого состояния можно наблюдать и спустя несколько часов после приема наркотиков. Можно заметить необычное возбуждение или раздраженное состояние, изменение поведения.

АННОТАЦИЯ

В настоящей статье рассматриваются понятия наркомании и токсикомании среди подростков, а также даются рекомендации по профилактическим мерам в решении данной проблемы в современном обществе.

ТҮЙІН

Осы мақалада жасөспірімдер арасындағы нашақорлық және токсикомания ұғымдары қарастырылады, сондай-ақ осы проблеманы қазіргі қоғамда шешудегі алдын алу шаралары бойынша ұсынымдар беріледі.

ANNOTATION

This article discusses the concept of drug and toxicomania among adolescents, and provides recommendations on preventive measures in the solution of this problem in modern society.

Инжилисова Г.С. — преподаватель-методист факультета повышения и дополнительного образования Актюбинского юридического института имени М.Букенбаева, капитан полиции

УДК 343

**ПРАВОВЫЕ И ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ
ПОНЯТИЙ «ОБЩЕСТВЕННЫЙ ПОРЯДОК»,
«ОБЩЕСТВЕННОЕ МЕСТО»**

**«ҚОҒАМДЫҚ ТӘРТІП» ҰҒЫМЫН АНЫҚТАУДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ
ЖӘНЕ ЗАҢНАМАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ»,
«ҚОҒАМДЫҚ ОРЫН»**

**LEGAL AND LEGISLATIVE ASPECTS OF THE DEFINITION OF
«PUBLIC ORDER», «PUBLIC PLACE»**

***Ключевые слова:** созидательный труд; досуг; интеллектуальные и творческие устремления человека; общественное место; общественный порядок.*

***Түйінді сөздер:** жасампаз еңбек; бос уақыт; адамның зияткерлік және шығармашылық талпыныстары; қоғамдық орын; қоғамдық тәртіп.*

***Key words:** creative work; leisure; intellectual and creative human aspirations; public place; public order.*

Противоправные деяния, в том числе административные правонарушения, посягающие на общественный порядок и нравственность, имеют повышенную общественную опасность, так как зачастую наносят невосполнимый моральный, а порой и имущественный ущерб государству, обществу и частным лицам. При этом наносится существенный вред таким сферам жизнедеятельности человека, как созидательный труд, нормальный отдых, досуг, интеллектуальные и творческие устремления человека, способствуя возникновению внутреннего дискомфорта, чувства нестабильности, незащищенности и страха перед негативными последствиями.

Факты совершения противоправных деяний, посягающих на общественный порядок и нравственность в условиях построения в Республике Казахстан правового, светского, демократического и социального государства, высшей ценностью которого является человек, его жизнь, права и свободы признаются в нашей стране особо нетерпимыми.

В связи с этим возникает острая насущная необходимость совершенствования норм законодательства, направленная на борьбу с правонарушениями, посягающими на общественный порядок. Совершенствование норм законодательства в данной сфере не может происходить в отрыве от современной научной мысли.

Вместе с тем, по справедливому мнению ученого административиста, доктора юридических наук Жетписбаева Б.А. в современной казахстанской правовой литературе, освещающей проблемы общественного порядка и нравственности, до сих пор не даны четкие и единые определения понятий данных социально-

правовых институтов сквозь точку зрения административно-правовой науки. Не существует единых методологически обоснованных программ и даже рекомендаций по их комплексному изучению и внедрению в практику повседневной жизни¹.

Первые творческие попытки дать научно-обоснованное определение понятию «общественный порядок» были сделаны в 60-ых годах двадцатого столетия советскими исследователями административистами Еропкиным М.И. и Серегинным А.В. Общественный порядок раскрывался как регулируемая нормами права, морали, правилами общежития, обычаями система волевых общественных отношений, складывающихся главным образом в общественных местах, а также общественных отношений, возникающих вне общественных мест, но по своему характеру обеспечивающих охрану жизни, здоровья, чести, достоинства, и иных прав граждан, укрепление народного достоинства, обеспечение общественного спокойствия, создание нормальных условий для деятельности предприятий, учреждений, организаций. В ходе развития административно-правовой науки в разные периоды ее становления, такими известными административистами как Гришаевым П.И. и Абдрахмановым Б.Е. выдвигались довольно полноценные определения понятия «общественного порядка». Но, по нашему мнению, более «модернизированным» и полноценным это понятие сформулировано в научном труде Айкумбаева Т.М. и Жетписбаева Б.А., согласно которому под общественным порядком следует понимать систему общественных отношений, основанную на правовых нормах и иных правилах сосуществования, обеспечивающую нормальные условия для трудовой и общественной деятельности граждан, их отдыха и быта, гарантирующую общественное спокойствие, уважение к общественной нравственности, чести и достоинству людей, сохранности имущества².

Считаем, что данное определение в полной мере отражает понятие общественного порядка как социально-правовой категории, но в качестве альтернативы предложили бы следующее определение:

Общественный порядок — социально-правовая категория, обусловленная потребностями общества, система урегулированных социальными нормами отношений, складывающихся в общественных местах в процессе общения людей, имеющая целью обеспечения обстановки спокойствия общественной жизни, нормальных условий для труда и отдыха для деятельности государственных органов, предприятий, учреждений и организаций.

Общественное место — понятие, которое во всех смыслах должно вытекать из научного определения «общественного порядка», но на сегодняшний день в практике применения законодательства об административных правонарушениях имеется проблема отсутствия правового и законодательного закрепления статуса общественного места. До сих пор не внесена ясность, что можно отнести к понятию «общественное место», не установлен перечень и правовой режим объектов, относящихся к нему.

Неопределенность трактовки общественного места в казахстанском законодательстве, в ряде случаев может привести к непониманию или ошибочному по-

ниманию отдельными практическими работниками органов внутренних дел при применении законодательства об административных правонарушениях. Например, при квалификации деяния по ст. 330 КоАП РК «Мелкое хулиганство» важно правильно оценить место проявления противоправного деяния.

Устранению неясности в изложении и применении законодательства об административных правонарушениях в отношении лиц, нарушающих права граждан в местах массового скопления людей, может способствовать законодательное закрепление по определению понятия «Общественное место» в виде соответствующих изменений в КоАП РК. На наш взгляд, назрела необходимость в корректировке изложения ч.1 ст. 336, в диспозиции которой в качестве условия наступления ответственности указывается нахождение на улицах, стадионах, в скверах, парках, общественном транспорте и других общественных местах. Подобного разъяснения и дополнения объективно требует положение главы 4 «Обеспечение охраны общественного порядка» Приказа МВД РК № 475 от 05.07.2002 г. «Об утверждении инструкции об организации правил патрульно-постовой службы органов внутренних дел по обеспечению охраны общественного порядка и безопасности», где в качестве общественных мест указаны улицы, площади, парки, транспортные магистрали, вокзалы, аэропорты, но конкретизации рассматриваемого понятия опять-таки препятствует обращение к выражению «и в других общественных местах». Предлагаемые поправки, по нашему мнению, несмотря на подзаконный характер вышеуказанного ведомственного акта, явились бы существенным подспорьем в организации деятельности патрульно-постовой службы при обеспечении общественной безопасности и охраны общественного порядка.

Исходя из вышесказанного, попытаемся сформулировать смысловые конструкции понятия «общественное место».

Общественное место — место массового, временного скопления и пребывания неопределенного количества людей на территориях, не имеющей правового запрета на свободный доступ и передвижения по ней, а также организаций, выполняющих функции социального обслуживания населения.

Приведение данной редакции в качестве понятия общественного места целесообразно по следующим причинам.

Во-первых, почему фигурируют такие элементы, как «массовость» и «временность» пребывания неопределенного количества людей?

К примеру, в отличие от нахождения людей непосредственно в собственном жилище, дачном участке или на рабочем месте, граждане, пребывая на улице, сквере, парке, площади, в силу определенных обстоятельств (ожидание автотранспорта, прогулка, свидание, преодоление пути к месту работы) находятся в пространстве общественного места временно. Количество времени на ожидание автотранспорта или прогулки не регламентировано, как распорядок рабочего дня у работающих граждан.

Общественное место предполагает массовость – концентрацию неопределенного количества людей в пределах какого-либо пространства (в пределах улицы, парка, сквера, вокзала, аэропорта).

Во-вторых, относительно доступа и передвижения. К примеру при квалификации административного правонарушения по статье 336 «Распитие спиртных напитков в общественном месте». По данной статье привлекаются лица, которые в большинстве случаев занимаются распитием в таких местах, как сквер, парк. Естественно, что совершение данного противоправного деяния, подпадающего под признаки статьи 336, невозможно на территории воинской части, вхождение и передвижение по которой регламентировано уставом и определенными правилами, инструкциями, приказами ведомственного характера. В административно-правовом смысле в указанном примере понятие «общественное место» не применимо.

В-третьих, в понятие «общественное место» можно включить территории организаций, осуществляющих обслуживание населения.

К организациям и местам обслуживания населения можно отнести центр обслуживания населения, железнодорожные вокзалы, аэропорты, банковские учреждения и целый ряд учреждений, где для удовлетворения определенных нужд, решения различного рода проблем частного характера скапливается масса людей. Естественным условием функционирования данных организаций является скопление большого количества людей, которые не всегда могут следовать правилам общежития и нарушить законодательство, предусматривающее меры уголовной и административной ответственности.

В целом, подводя итог, следует отметить, что вопросы правового и научного определения понятий «Общественный порядок» и «Общественное место» являются открытым и по настоящее время нерешенными, что в свою очередь создает проблемы в правовой регламентации борьбы с правонарушениями, посягающими на общественный порядок и нравственность.

¹ *Жетписбаев Б.А., Айкумбаев Т.М.* Административные правонарушения, посягающие на общественный порядок и нравственность: Учеб. пос. — Алматы: Юрид. литер., 2008. С. 90.

² Там же. С. 90.

АННОТАЦИЯ

Данная статья рассматривает административные правонарушения, посягающие на общественный порядок и нравственность, так как зачастую наносят невосполнимый моральный, а порой и имущественный ущерб государству, обществу и частным лицам.

ТҮЙІН

Бұл бап қоғамдық тәртіп пен имандылыққа қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтарды қарастырады, өйткені көбінесе орны толмас моральдық, кейде мемлекетке, қоғамға және жеке тұлғаларға мүліктік зиян келтіреді.

ANNOTATION

This article deals with administrative offenses that infringe on public order and morality, have an increased public danger, as often cause irreparable moral and sometimes property damage to the state, society and individuals.

Нестерова В.Е. — старший преподаватель кафедры иностранных языков Уральского юридического института МВД России;

Зайцева П.П. — курсант 4 курса Уральского юридического института, рядовой полиции

УДК 343

JUVENILE DELINQUENCY: RUSSIAN AND FOREIGN PRACTICE

ПРЕСТУПНОСТЬ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ: РОССИЙСКАЯ И ЗАРУБЕЖНАЯ ПРАКТИКА

КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРДЫҢ ҚЫЛМЫСЫ: РЕСЕЙ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕ

Keywords: *juvenile delinquency, legal framework, punishment, minors, deviant behavior, criminal responsibility.*

Ключевые слова: *преступность несовершеннолетних, законодательная база, наказание, несовершеннолетние, девиантное поведение, уголовная ответственность.*

Түйінді сөздер: *кәмелетке толмағандардың қылмыстылығы, заңнамалық база, жаза, кәмелетке толмағандар, девиантты мінез-құлық, қылмыстық жауапкершілік.*

At present, the overwhelming number of crimes is committed by young people, so criminality continues to «become younger». As the statistics of the Ministry of Internal Affairs show the crimes rate committed by minors is 5%. Almost one-third of the crimes are committed with the participation of adults¹. That's why the reasons of involving minors in criminal responsibility and their punishment are becoming more relevant and topical issue to discuss. In the article the authors highlight some peculiarities of juvenile delinquency and types of punishment in various countries.

Juveniles are a social group that is particularly sensitive to negative consequences of economic, social and spiritual upheavals. Therefore, many scholars note the social alienation of adolescents and their willingness to escape life problems with the help of alcohol and drugs, antisocial activities and behavior as well. Minors from disadvantaged layers of society stand out the rest of juveniles because neither a state nor a family is able to provide their proper development and upbringing. The gap between the poor and the rich has increased considerably, the situation of the poor often becomes hopeless, which has the most negative impact on juvenile delinquency. Another factor provoking it is negative process in a family when parents can't give a teenager neces-

sary help or assistance, they can't control their behavior, a child may be cruelly treated, beaten, insulted and so on. In this case, the factor of material wealth is practically irrelevant.

In general among other reasons of juvenile delinquency are a lack of life experience; compliance and a propensity to imitate; the desire to attract attention, to stand out and be afraid of being regarded as a dependent, coward, weak; increased emotionality, imbalance, impulsivity; a developed sense of personal friendship and group solidarity; influence on under-age adults, etc.

As the statistics show, minors aged 14-17 are most often involved in criminal responsibility for theft, hooliganism, robbery, illegal drug trafficking, less often for rape and murder.

Thefts are usually committed by a group under a leader. Playing on the psychology of adolescents, such leader directs their actions, selects objects for attack or theft, instructs how to behave in case of an operation failure, how to destroy evidence. Robbery is usually characterized by predominantly psychic violence or a cold weapons threat without causing bodily harm. While committing hooliganism, minors mostly inflict injuries to victims, their parts of body. However, during hooligan actions they seldom use knives, trimming pipes, etc. Among reasons motivating a teenager for these serious offences are the unfavorable conditions in a family, a desire to get others' goods, a desire to assert oneself in the eyes of peers, personal hostile attitudes and so on.

Each state contains special different rules for bringing minors to criminal responsibility. The legal basis that determines the grounds and procedure for bringing juvenile offenders to criminal responsibility is the criminal law of a state. Nowadays, there are two forms of existence of the norms of criminal law regulating this issue. The first norm of the criminal responsibility of minors is singled out in a separate chapter or section of the Criminal Code. Among countries with such kind of norm are Russia, Lithuania, Netherlands, etc. The second form is the existence of a separate regulatory legal act regulating the criminal responsibility of minors. For example, Germany has the law "On Juvenile Justice", in England there is the law "On Children and Young People". It is the second form of the existence of criminally-legal norms on the minors responsibility that is most prevalent in the world and considered to be more effective in bringing juveniles to justice.

One of the main aspects in the process of bringing minors to criminal responsibility is the age of the subject of the crime. Legislation of each state establishes a minimum age limit when a person can be a subject of crime. The Criminal Code of the Russian Federation, for example, establishes the general age of criminal responsibility at 16 years, and the special age from 14 years. In the United States, a person can be prosecuted at 16, in Germany at 14, in France at 13, and in England, for some crimes, even from 10 years old. Today Russian lawyers discuss reducing the age of criminal responsibility, due to the fact that more and more crimes are committed by persons who haven't reached it.

Discussing the question of capital punishment it is necessary to point that its application to minors is prohibited by the International Covenant on Civil and Political

Rights, 1966 and the UN Convention on the Rights of the Child, 1989. The application of life imprisonment at the level of international law is prohibited only in case when a juvenile convict does not have an opportunity to be released ahead of time. However, most countries such as Russia, Poland, Finland, etc. have banned life imprisonment applied to minor. Nevertheless, in the USA, the UK, South Africa and some other countries life imprisonment is imposed and applied to juvenile offenders.

Most countries have reduced the maximum time limits for minors' imprisonment. Often the maximum length depends on the age of the minor. The maximum length of imprisonment for minors in Russia is 10 years, in Finland and Kazakhstan is 12 years, and in France this period is 20 years. In all countries, minors' imprisonment is executed in specialized educational colonies, in order to prevent their communication with adult convicts.

Moreover, in some states corporal punishment is still applied as this type of punishment is not prohibited at the international level. So, for example, in Qatar, Zimbabwe and Sudan corporal punishment can be applied only to persons from 17 to 20 years as an alternative to imprisonment.

In addition to the described kinds of punishment, there is also a fine. A distinctive feature of the application of a fine in European countries and the United States is its size: in comparison with Russian practice, the sums of a fine are much higher due to the level of socio-economic development of these states.

We can't but mention that the main purpose of bringing minors to criminal responsibility is correction and prevention further criminalization. One way to achieve this goal is to free juvenile offenders from criminal responsibility and punishment. In Poland special measures of upbringing, treatment or correction may be applied instead of criminal punishment. In Russia, a minor may be released from criminal responsibility if such correction can be achieved through application of compulsory educational measures. It is proved that application of such measures to minors who have committed minor offences is the most preferable as they assist to the most effective correction, return to normal social life, limiting communication with other criminals, and finally preventing new crimes commission².

It should be notice that the system of criminal responsibility of minors both in Russia and foreign countries is not perfect. For instance, the law does not contain a special article that establishes a punishment for juvenile murderers. Criminal responsibility for a murder can be applied to a mentally sane criminal at the age of 14. The court takes into account the age of the juvenile murderer as a factor mitigating his or her guilt. If, at the time of committing a crime, a killer reached the age of 14, but is not completely psychologically healthy or has deviations in development, this will allow him to avoid criminal punishment at all. If a minor is accused of a murder, the investigators and the court must take into account the important circumstances of the case: the degree of moral development of a teenager, gravity of his deed, living conditions of an accused, his personal characteristics, as well as his physical and mental state. If the case is qualified under Article 105 of the Criminal Code of the Russian Federation, the maximum penalty for a criminal between the ages of 14 and 16 is 6 years of imprisonment.

The term can be increased to 10 years if a murderer is over 16 years old. It is the maximum penalty for a minor murderer. The lower limit of penalty for a minor murderer is 1/2 of the term set by the main qualifying article. The term for an attempt of murdering for juveniles is 3/4 of the sentence under the main article of the Criminal Code of the Russian Federation. If an offender is less than 16, he or she will not be responsible for threats to kill or maim. If they are already older, then they are responsible for the deed but when qualifying a crime under part 1 of Art. 119 of the Criminal Code of the Russian Federation, a teenager who has not been involved before, cannot be sentenced to a real prison term³.

So, in conclusion it should be said that, undoubtedly, the legislature and the Criminal Code require constant improvement but constant reforming of the prosecution and punishment system in the sphere of juvenile delinquency is quite promising and effective.

¹ Статистика МВД. // <http://vawilon.ru/statistika-mvd/>.

² **Быстров В.А.** Уголовная ответственность несовершеннолетних в России и за рубежом // Молодой ученый. — 2016. — №8.1. — С. 3-5.

³ Осудили.ру. // <http://osudili.ru/ubijstvo/ubijstvo-sovershennoe-nesovershennoletnim-statya-i-srok>.

ANNOTATION

The article highlights the issues of juvenile delinquency, the causes of teenagers' deviant behavior development and makes a comparative analysis of the legal framework regulating juvenile offenders' punishment in Russia and abroad.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются проблемы преступности среди несовершеннолетних, причины формирования девиантного поведения в подростковом возрасте, а также дается сравнительный анализ законодательной базы, регламентирующей наказание несовершеннолетних преступников в России и за рубежом.

ТҮЙІН

Мақалада кәмелетке толмағандардың арасындағы қылмыс мәселелері, жасөспірім жастағы девиантты мінез-құлықтың қалыптасу себептері қарастырылады, сондай-ақ Ресей мен шетелдегі кәмелетке толмаған қылмыскерлердің жаза-сын реттейтін заңнамалық базаға салыстырмалы талдау беріледі.

Меркулова М.В. — преподаватель кафедры иностранных языков Уральского юридического института МВД России;

Бабченко Ю.А. — курсант 205 учебной группы Уральского юридического института МВД России, рядовой полиции

УДК 80

ВАЖНОСТЬ ПРАВОВОГО ВОСПИТАНИЯ И ЯЗЫКОВОЙ КУЛЬТУРЫ ЮРИСТА

ҚҰҚЫҚТЫҚ ТӘРБИЕ МЕН ЗАҢГЕРДІҢ ТІЛ МӘДЕНИЕТІ

THE IMPORTANCE OF LEGAL EDUCATION AND LANGUAGE CULTURE LAWYER

Ключевые слова: правовое воспитание, языковая культура, культура речи, нормы литературного языка, юрист.

Түйінді сөздер: құқықтық тәрбие, тіл мәдениеті, тіл мәдениеті, әдеби тіл нормалары, заңгер.

Keywords: legal education, lingual culture, standard of speech, literary language standards, lawyer.

В настоящее время юрист с учетом сложившегося уровня легитимности власти обязан проявлять себя на максимально высоком уровне в сферах правового воспитания и языковой культуры. В первую очередь это связано с тем, что население, в основном желающее выявить только негативные аспекты деятельности юристов, в нашем случае сотрудников органов внутренних дел, часто провоцирует государственных служащих на противоправные поступки или действия, порочащие честь сотрудников органов внутренних дел. В сложившейся ситуации юрист обязан быть примером для всех граждан государства не только в аспекте должного поведения, но и в таких важных аспектах как правовое воспитание и языковая культура.

Стоит отметить, что умение владеть языком может влиять на общественные отношения не только на локальном уровне, но и на государственном и международном. В доказательство наших слов достаточно привести в пример всем известный исторический факт влияния языка на политическую ситуацию в государстве. Так, например, Наполеон Бонапарт для укрепления своей власти при подготовке новой конституции в 1799 году отдал приказ: «Пишите кратко и неясно». Данный ход позволил ему преумножить уровень своей власти во Франции. Как мы видим, язык может быть одним из главных инструментов регулирования общественных отношений и развития государства. Об этом также высказывался выдающийся русский писатель и переводчик Александр Иванович Куприн: «Язык — это путь цивилизации и культуры»¹.

Все вышесказанное свидетельствует нам о том, что юрист обязан постоянно повышать уровень своего правового воспитания и языковой культуры.

Перед тем, как разобрать сущность данных понятий, стоит отметить, что они взаимосвязаны между собой как части одного целого. По отдельности они не смогут принести максимальной пользы для юриста, так как нет смысла в знании нормативной базы государства без умения излагать суть норм права, содержащихся в ней. С другой стороны, не зная в достаточной мере нормативно-правовую базу государства, юрист не сможет осуществлять основную задачу — защиту прав и свобод человека и гражданина.

Начать следует с характеристики понятия, направлений и форм правового воспитания.

Правовое воспитание — это формирование у граждан и в обществе правосознания и правовой культуры. Данный процесс осуществляется государственными органами, должностными лицами, учебными заведениями, обществом в целом. Правовое воспитание включает в себя одновременно образование, обучение, формирование убеждений, привычек и навыков правового поведения, социально-правовой активности².

Совокупность правовоспитательных мероприятий можно представить в виде способов и средств правового воспитания. К основным направлениям правового воспитания следует отнести:

- формирование правосознания и правовой культуры в семье;
- обучение основам права и воспитания правовой культуры в школе;
- профессиональную правовую подготовку в высших учебных заведениях юридического (и родственного) профиля;
- распространение правовых знаний средствами массовой информации;
- выпуск и распространение через розничную торговлю разнообразной юридической литературы;
- осуществление правовой пропаганды государственными органами и их должностными лицами;
- создание компьютерных баз данных («Гарант», «Консультант-плюс», «Кодекс»), распространение правовой информации через Интернет.

Основные способы правового воспитания:

- убеждение;
- предупреждение;
- поощрение;
- принуждение;
- наказание.

Система правового воспитания — это совокупность основных частей (элементов) правовоспитательного процесса, обеспечивающего определенный порядок и его организацию. Элементами данного процесса являются субъекты воспитания (государство и его органы, должностные лица, общественные организации, отдельные граждане); объекты воспитания (отдельные индивиды, группы населения — молодежь, военнослужащие и т. д.); содержание воспитания — передача воспитуемым юридического опыта общества; формы и методы правового воспитания.

Субъект правового воспитания может иметь правовоспитательную функцию как основную (педагогические государственные университеты, другие учебные заведения, юридические факультеты государственных университетов и др.) или как одну из многих (совет депутатов, прокуратура, адвокатура, органы юстиции, МВД, Министерства образования и науки Российской Федерации и др.)³.

Объект правового воспитания (граждане) в течении право-воспитательного процесса подвергается воздействию двух факторов, от которых зависит эффективность правового воспитания:

- объективный фактор – это положительные внешние условия, способствующие правовоспитательной деятельности (демократизация общества, защита прав личности, успехи правотворческой деятельности, юридической практики и др.) или отрицательные условия, затрудняющие правовоспитательную деятельность (несовершенство законодательства, недоработке способов и средств правового воспитания и т.д.);

- субъективный фактор — это положительное внутреннее духовно-правовое положение личности (ее правовая воспитанность, установка на правомерное поведение) или отрицательная правовая установка на неправомерное поведение, в одной из основ которой является правовой нигилизм.

К формам правового воспитания относятся:

- правовое образование или правовой всеобуч заключается в передаче, накоплении и усвоении правовых знаний в школе, средних специальных и высших учебных заведениях;

- правовая пропаганда — это распространение правовых идей и правовых требований среди населения посредством телевидения, радио, иными средствами массовой информации;

- юридическая практика способствует передаче юридической информации, знаний путем участия граждан в процессе, прежде всего, правоприменительной деятельности и т.п. (например, правовоспитательная деятельность суда, прокуратуры, органов внутренних дел, юстиции, адвокатуры и т.п.);

- самовоспитание связано с личным опытом, самообразованием, собственным анализом правовых явлений.

Правовые знания состоят из:

- знаний норм Конституции Российской Федерации;
- знаний содержания наиболее важных федеральных законов, в том числе основных положений отраслевых кодексов;

- понимания сущности правовых учений, доктрин;

- ориентации в иерархии нормативно-правовых актов;

- наблюдения за деятельностью законодательных органов и учет новейших нормативно-правовых актов;

Стоит отметить, что знание содержания нормативно-правовых актов не обязывает юриста учить нормы права наизусть, как это практикуется во всех высших учебных заведениях юридической направленности.

Для повышения уровня правового воспитания стоит использовать знания юридического характера на практике.

Рассмотрим другой важный элемент профессиональной деятельности юриста – языковую культуру.

Речь – это «лицо человека», благодаря которому собеседники оценивают уровень интеллекта, мышление, а также круг общения индивидуума, оказавший определенное воздействие на его воспитание и развитие как личности. Окружающие оценивают индивида по тому, как и что он говорит. Следует отметить важнейшую особенность, характеризующую успешную коммуникацию в сфере юриспруденции.

Прежде всего, речь юриста должна убеждать оппонента, учить его, воспитывать. Она произносится с целью оказания непосредственного влияния на слушателя, на формирование его мнения, интересов, настроения, чувств и поведения⁴.

Культура речи юриста – это сложное понятие, которое включает три взаимосвязанных компонента: языковой (нормативный), коммуникативный и этический.

Культура речи – это, прежде всего, ее правильность, а именно соблюдение норм литературного языка, которые воспринимает слушающий (читающий). Следовательно, языковой (нормативный) компонент культуры речи подразумевает свободное владение языком, на котором создается речь в письменной или устной формах.

Следует отметить, что языковые нормы (нормы литературного языка, литературные нормы) – это правила использования языковых средств в период развития литературного языка. Норма – это образец единообразного, общепризнанного употребления элементов языка (слов, словосочетаний, предложений)⁵.

Одним из важнейших аспектов литературного языка является языковой (нормативный) компонент. Именно нормы помогают литературному языку сохранить свою целостность, общепринятость и самобытность.

Литературная норма — это совокупность явлений, приемлемых системой языка, отраженных и закреплённых в речи его носителей и являющихся обязательными для всех владеющих литературным языком.

Коммуникативный аспект связан с соблюдением определенных правил речевого общения. В соответствии с требованиями коммуникативного аспекта культуры речи, носители языка должны владеть функциональными стилями, а также ориентироваться в разговорной речи и языке художественной литературы, которые по своей языковой организации отличаются от функциональных стилей.

Для формирования речи необходимо выбирать такие языковые средства, которые качественно и полноценно выполняют поставленные задачи, так как язык располагает большим арсеналом средств.

С точки зрения соответствия текста языковой структуры задачам общения в теории культуры речи его изучение получило название коммуникативного компонента.

Нравственно-моральное значение слова, которое включает в себя умение правильно применять правила языкового поведения в определенных ситуациях,

относится к этическому аспекту культуры речи. Этические нормы, или речевой этикет, относятся в первую очередь к обращениям на «ты» и «вы», употреблению полного или сокращенного имени (Андрей или Андрей Валерьевич), выбору обращений (гражданин, молодой человек, женщина), употреблению уместных слов или словосочетаний приветствия и прощания (здравствуйте, доброе утро, добрый вечер, до свидания, до встречи).

В заключении стоит сказать, что юрист в своей профессии обязан показывать максимум своих возможностей в таких аспектах, как правовое воспитание и языковая культура, так как профессия юриста заключается в выполнении важного направления политики государства – защите прав и свобод человека и гражданина. Как мы знаем, данное направление закреплено в статье 2 Конституции Российской Федерации. Исходя из этого, можно сказать, что профессия юриста является одной из самых главных в Российской Федерации, поэтому подбор кадров и их обучение должны проводиться как можно тщательнее. Именно поэтому человек, желающий заниматься данной профессией должен отдавать себе отчет, что он обязан не только выполнять требования по знанию норм в правовой и языковой сферах, но и заниматься саморазвитием в данных аспектах для достижения самых высоких результатов.

¹ *Кириллова Т.К.* История государства и права зарубежных стран: право как элемент культуры // Управленческое консультирование. Актуальные проблемы государственного и муниципального управления. — 2008. — № 4 (32). — С. 225-226.

² *Елизарова М.А., Бородаенко В.Н.* Значение правового воспитания для формирования правового сознания будущих юристов // Современные проблемы права, экономики и управления. — 2015. — № 1(33). — С. 188-192.

³ *Милорадов С.А.* Правовое воспитание в процессе правового обучения как составная часть методической системы формирования профессионального сознания студентов-юристов // Подготовка кадров для силовых структур: современные направления и образовательные технологии Сб. мат-ов восемнадцатой всероссийской науч. метод. конф., — Иркутск: Восточно-Сибирский институт МВД РФ — 2013. — С. 312-316.

⁴ *Внуковская А.В., Мищенко К.Б.* Культура речи юриста: языковой, коммуникативный и этический компоненты // Актуальные проблемы лингвистики и формирования языковой компетенции юристов в современных условиях Сб. мат-ов Всероссийской науч. практ. конф. — Ростов-на-Дону: Ростовский юрид. инстит. МВД России, 2018. — С. 62-65.

⁵ *Кудинова Т.А., Карташов С.А.* Особенности языковой культуры юриста // Сб. мат-ов международ. науч. практ. конф., Вологда: ООО «Маркет», 2017. — С. 126-128.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается проблема важности правового воспитания и языковой культуры юриста. Актуальность проблемы связана с тем в том, что в сложившейся на сегодняшний день ситуации минимальной легитимности власти юрист обязан показывать свой максимальный уровень в данных аспектах.

ANNOTATION

The article considers the problem of the legal education and lingual culture importance of lawyer. Topicality of problem is connected with the fact that the lawyers

must expose their high level of legal education and lingual culture in the situation of minimal power validity.

ТҮЙІН

Мақалада құқықтық тәрбие мен заңгердің тілдік мәдениетінің маңыздылығы мәселесі қарастырылады. Мәселенің өзектілігі бүгінгі күні қалыптасқан биліктің ең аз заңдылығы жағдайында заңгер осы аспектілерде өзінің ең жоғары деңгейін көрсетуге міндетті.

СОДЕРЖАНИЕ — МАЗМҰНЫ — CONTENT

Қ.А. Бүркітбаев

Курсанттарға ұлттық тәрбие беру жолдары

The way national education of cadets

Пути национального воспитания курсантов 3

А.С. Галиуллина

Үш тілді меңгеру — жарқын болашақтың кепілі

Управление тремя языками — залог светлого будущего

The management of three languages — the key to a bright future..... 9

Гузикова В.В., Ермолаев Н.В.

Владение иностранным языком как показатель профессиональной компетентности сотрудника полиции

Полиция қызметкерінің кәсіби құзыреттілігінің көрсеткіші ретінде шет тілін білу

A foreign language acquisition as an indicator of the professional competence of a police officer 12

Дельманов С.С.

К вопросу о теоретических аспектах толкования и применения статьи 347 уголовного кодекса Республики Казахстан

Қазақстан Республикасы қылмыстық кодексінің 347-бабын түсіндіру және қолдану туралы теориялық аспектер

To question about theoretical aspects interpretations and applications of the article 347 of criminal code of the Republic of Kazakhstan 15

Дуйсембаева Д.А.

Умышленное причинение вреда здоровью врачом, как специальным субъектом

Денсаулыққа қасақана зиян келтіру дәрігер, арнайы субъект ретінде

Intentional infliction of harm to health doctor, as a special subject 22

А.Р. Ерғалиев

Кәмелеттік жасқа толмағандардың қылмыс жасау себептері және оларды алдын алу

Причины и профилактика преступлений несовершеннолетних

Causes and prevention of juvenile crime..... 26

Игольников А.Г., Турбекова Л.М.

Профилактика наркомании и токсикомании среди подростков

Нашақорлықтың және уытқұмарлықтың алдын алу жасөспірімдер арасында

Prevention of drug and substance abuse among adolescents..... 30

Инжилисова Г.С.

Правовые и законодательные аспекты определения понятий «общественный порядок», «общественное место»

«Қоғамдық тәртіп» ұғымын анықтаудың құқықтық және заңнамалық аспектілері», «қоғамдық орын»

Legal and legislative aspects of the definition of «public order», «public place». 33

Нестерова В.Е., Зайцева П.П.

Juvenile delinquency: russian and foreign practice

Преступность несовершеннолетних: российская и зарубежная практика

Кәмелетке толмағандардың қылмысы: ресей және шетелдік тәжірибе 37

Меркулова М.В., Бабченко Ю.А.

Важность правового воспитания и языковой культуры юриста

Құқықтық тәрбие мен заңгердің тіл мәдениеті

The importance of legal education and language culture lawyer 41

Требования к материалам:

1. Текст статьи должен быть набран в редакторе WORD, шрифтом «Times New Roman», размер шрифта – 14, интервал – 1,5. Отступы: верхний, нижний, правый и левый – 20 мм.

2. Материал размещается в следующем порядке: на первой строке – полная информация об авторах (фамилия, имя, отчество, научная степень, звание, должность, учреждение, город, адрес, телефон, факс, E-mail), через строчку – название статьи (заглавными буквами), на следующей – сам текст. Литература в конце основного текста с отступом в одну строку и оформляется в виде концевых сносок.

3. Сноски оформляются в соответствии с Межгосударственным стандартом ГОСТ 7.5 -98 и ГОСТ Р ИСО 12615-2013.

4. Статья, написанная на государственном (казахском), русском, английском или на других языках, должна содержать название, аннотацию, ключевые слова на государственном, русском и английском языках. Для зарубежных авторов название, ключевые слова и аннотация предоставляются на двух языках (русском и английском).

5. Объем материала не менее 5 страниц и не более 10 страниц (включая рисунки, таблицы, диаграммы и т.д.). Право включения статей в журнал и редактирование редакционная коллегия оставляет за собой. Материалы, оформленные не по требованиям, не публикуются и не возвращаются авторам. За достоверность опубликованных материалов редакция ответственности не несет.

Мақалаға қойылатын талаптар:

1. Мақала мәтіні WORD редакторында терілуі тиіс, «Times New Roman» қарпінде, өлшемі – 14, жол аралығы – 1,5. Жиек сызықтары жоғарғы, төменгі, оң және сол жақтары – 20 мм.

2. Материалдар келесі тәртіппен орналастырылады: бірінші жолда – автор туралы толық ақпарат (тегі, аты-жөні, ғылыми дәреже, атағы, лауазымы, қай оқу орнынан, қаласы, мекенжайы, телефон, факс, e-mail), екінші жолдың орта тұсында – мақала атауы (бас әріптермен), бір жолдан кейін – мәтіннің өзі көрсетіледі. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі негізгі мәтіннің соңында бір жоларалық шегіністен кейін сілтемелермен ресімделеді.

3. Сілтемелер мемлекетаралық стандартқа сәйкес ГОСТ 7.5 -98 и ГОСТ РБК 12615-2013 ресімделеді.

4. Мемлекеттік (қазақ), орыс, ағылшын тілдерінде жазылған мақалада мақала атауы, түйіні, түйінді сөздері мемлекеттік, орыс және ағылшын тілдерінде қамтылуы тиіс. Шетел авторлары үшін мақала атауы мен түйінді сөздер екі тілде (орысша және ағылшынша) ұсынылады.

5. Материалдар (суреттерді, кестелерді, диаграммаларды және т.б алып қосқанда) кем дегенде 5 - 10 бет көлемінде болуы тиіс. Мақаланы журналға шығару және оны өңдеу құқығы редакциялық алқаға ұсынылады. Ресімделген

материалдар талаптарға сәйкес келмеген жағдайда басылымға жіберілмейді және авторларға қайтарылмайды. Жариялымға шыққан материалдардың фактілері үшін редакция жауап бермейді.

Requirements for materials:

1. The text of the article should be typed in the editor WORD, the font “Times New Roman”, the font size – 14, the interval – 1.5. Indents: upper, lower, right and left – 20 mm.

2. The material is placed in the following order: on the first line – full information about the authors (last name, first name, patronymic, scientific degree, rank, post, institution, city, address, telephone, fax, E-mail), through the line – title of the article (In capital letters), on the next – the text itself. The literature at the end of the main text is indented in one line and is formatted as endnotes.

3. Footnotes are drawn up in accordance with the Interstate Standard GOST 7.5 - 98 and GOST R ISO 12615-2013.

4. An article written in the state (Kazakh), Russian, English or other languages should contain the title, abstract, key words in the state, Russian and English languages. For foreign authors, the title, keywords and annotation are provided in two languages (Russian and English).

5. The volume of the material is not less than 5 pages and not more than 10 pages (including figures, tables, diagrams, etc.). The editorial board reserves the right to include articles in the journal and edit it. Materials that are not made according to the requirements are not published and returned to the authors. For the reliability of published materials, the editorial team does not bear responsibility.

МИР ЗАКОНА
Юридический научно-практический журнал
№ 8 (196) 2018

МИР ЗАКОНА
Заңгерлік ғылыми-тәжірибелік журнал
№ 8 (196) 2018

THE WORLD OF THE LAW
Juridical scientific and practical journal
№ 8 (196) 2018

Ответственный секретарь
Компьютерный набор
и верстка

А.К.Каримбаева
Д.К.Каратикенова

Журнал зарегистрирован
Министерством информации и общественного согласия РК
Регистрационное свидетельство
№ 544ж от 13 января 1999 года.

Ответственность за достоверность фактов и сведений,
содержащихся в публикациях, несут авторы.

Сдано в набор 24.08.2018 г. Подписано в печать 29.08.2018 г.
Формат 60x84 1/8. Объем 3,19 усл. п. л.
Тираж 99 экз.

Отпечатано в типографии Актюбинского юридического института МВД
Республики Казахстан имени М. Букенбаева
Курсантское шоссе 1